

ALEKSANDER VIDEČNIK

VELIKA BESEDA

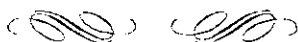


Aleksander Videčnik

VELIKA BESEDA

Kronika ob 120 letnici kulturnega delovanja
v Mozirju

Mozirje 1996



CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

008(497.4 Mozirje)

VIDEČNIK, Aleksander

Velika beseda : kronika ob 120 letnici kulturnega delovanja v
Mozirju / Aleksander Videčnik. – Mozirje : Prosvetno društvo
Savinja, 1996

61665792

Ob 120 letnici kulturnega delovanja v Mozirju, izdalo Prosvetno društvo Savinja v Mozirju (zanj Peter Širko). Lektoriral Tone Gošnik, tiskala IGEA d.o.o. Nazarje, naklada.500.primerkov.

Po mnenju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije št. 415-943/96 z dne 10.10.1996 šteje knjiga Velika beseda, avtorja Aleksandra Videčnika, na osnovi 13. točke tarifne št. 3 tarife davka od prometa proizvodov in storitev in na osnovi Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92), med proizvode, za katere se plačuje 5 % davek od prometa proizvodov.

²Mozirju!

²Mozirje, ti dika Savinske doline,
Ustani ponos mi slovenske pčine!

²Ket tvoje planine vvek terno mi stoj,
Ka bije za dom in svobodo se boj!

V Mozirju, v Jan odhoda, 11. okt. 1894.

Ant. Aškerc

Eden najznamenitejših, čeprav samo začasnih Mozirjanov Anton Aškerc je bil avtor tistega znamenitega rekla, ki smo si ga Slovenci v trenutkih narodne nemoči pogosto govorili: *Kultura in prosveta, to naša bo osveta! Trenutkov in časov poraženosti pa smo doživljali več od trenutkov zmagoslavja! Če čisto nič drugega ne, bomo kljubovali s svojim znanjem, omikanostjo in kulturo, smo si dopovedovali.* - V svojem mozirskem času je Aškerc pozival slovenski politični časopis, naj zbira vse "nezavisne in odločne rodoljube, ter jih vodi v boj za ravnopravnost in svobodo naroda našega, za kulturni napredek in resnico." V tem smislu je deloval tudi sam in bil med Mozirjani priljubljen, pa čeprav je bil ponavadi neobrit in čeprav so govorice hotele, da je tekmeču pri Goričarjevi natararici odbil nos.

Toda če bi bil samo Aškerc, bi bilo premalo; bil je najbolj viden, znamenit kot pesnik in upornik; ob njem je bila še množica zavednih Slovencev, pevcev, deklamatorjev, godbenikov, govornikov, zagnancev, igralcev, ki so vsak po meri svojega talenta in volje iz dneva v dan že pred mnogimi leti orali njivo, iz katere je postopno pa vztrajno rasla naša današnja neodvisnost. Sčasoma so skoraj vse te žene in možje potonili v pozabo; spomin nanje se ohranja kvečjemu v družinskih pogovorih, v ljudski govorici, včasih jih odkrijemo v kakšnem starem časopisnem poročilu, največkrat pa niti to ne. - In vendar bi brez njih ne bilo nič; bili so generator in akumulator neizčrpane moči, s katero je bilo sploh mogoče vztrajati.

Če ne bi bilo te ustvarjalne, kulturne množice po vsem slovenskem svetu, ne samo v Ljubljani ali po večjih mestih, bi "nas že kdaj odnesel plaz".

Bili so od nekdanj pravi, resnični temelj slovenstva, veliko pomembnejši in usodnejši od prenekaterega političnega blebetača ali tistih donečih narodoglasnikov, s kakršnimi je poračunaval že Cankar. in kakršnih nam žalibog niti dandanašnji dan preveč ne manjka.

Zdaj je neutrudni preiskovalec zgornjesavinjske preteklosti Aleksander Videčnik v svojem nizu svojevrstnih "kulturovarstvenih dosjejev" zbral, kar se je sploh dalo zbrati o tovrstni ustvarjalnosti v Mozirju – od tako imenovane in skoraj simbolno poimenovane "velike besede" pred 120 leti naprej. Saj se najbrž sproti marsikdaj ni niti opazilo, koliko in kaj vse so Mozirjani skozi vsa ta leta zmogli; pregled, ki ga imamo zdaj pred seboj, pa ponuja domala sijajno podobo slovenskega kraja, ki je naši kulturi brez predaha in dejavno stal ob strani – tudi takrat, ko je to bilo neudobno ali celo skrajno nevarno; ki jo je soustvarjal z značilnim notranjim ognjem in zagnanostjo – še več, z vero, da je tako edinole prav.

Tako je Videčnikova knjižica nekakšen spomenik njihovemu delu in upanju, o tette pozabi; opomin današnjim in jutrišnjim, da so bili tudi včerajšnji in da smo njihovi nadaljevalci, ker drugega skoraj ne moremo biti. Je blaga beseda našemu današnjemu noscentrizmu, da nismo začetek in konec vsega, da smo kvečjemu svojevrstni dolžniki. Predvsem pa seveda, da se "kultura in prosveta" nikoli ne končata, da ostajata slejkoprej enako pomembni, da najpogosteje žanjejo sadove dela zanju šele otroci in otrok otroci, tako da smo s svojim današnjim in sprotnim ravnanjem zavezani sebi in njim.

Matjaž Kmecl

NAROD IN. KULTURA

Stopnja kulture nekega naroda je hkrati izkaznica njegove razvitosti. Vsi razumniki, ki so se kdajkoli postavili na čelo svojega naroda, da bi mu pokazali pravo pot za razvoj in obstoj, so črpali smernice iz ljudskega izročila in izvirne omike naroda. Kultura je edina vez, ki trdno povezuje narod, ki mu pomaga najti korenine za trdno deblo, ki s svojimi neštetimi vejami kljubuje viharjem časa.

Nič drugače ni bilo pri nas v časih narodnega prebujenja. Ko je marčna revolucija leta 1848 le marsikaj spremenila in tedanjo absolutistično Avstrijo privedla do parlamentarizma in postopne demokratizacije vladavine, je seveda male narode nekoliko osvestila. Toda bilo je potrebno malim prepričati velike, da tudi oni potrebujejo določene oblike narodovega razvoja in tako svojega obstoja. Kajti že se je pojavil nemški napadalni nacionalizem, ki je videl v demokratičnem odnosu do malih narodov nevarnost za svoje "gospostvo". Lahko je bilo tem krogom dobesedno ustrahovati neuke ljudi, jih podrežati tudi nacionalno in jim dajati skorjo kruha za nezvestobo svojemu narodu.

Oblast je bila seveda v rokah teh skrajnežev in to ni bilo brez usodnih posledic. Po kmečki odvezi sredi prejšnjega stoletja je naš človek ostal nekako sam, ni se znašel v okoliščinah, ko je moral gospodariti na svoji grudi sam, brez izkušenj na trgu in povsem nepovezan, neorganiziran. To so s pridom izkoriščali krogi, ki so tako oslabilenega kmeta - in to smo bili tiste čase Slovenci - povsem podrežali nadvladi tujega denarja. Tega so imeli seveda na voljo le toliko, kolikor so ga potrebovali. Dr. Ivan Prijatelj je tiste čase opisal kot "veliko mizerijo slovenskega naroda." Takole je zapisal: "To mizerijo slovenskega naroda v začetku ustavne dobe je dopolnjevalo še skrajno gmotno stanje ljudstva. V kosteh so mu tičale še vse slabe posledice pred kratkim minule tlačanske dobe, v kateri je bil Slovenec hlapec, njegov gospodar pa tujec. Revni kmet se je počutil po dolgi navadi še vedno privezanega na borno grudo, ki je bila zelo skopa. O podjetnosti in industriji ni bilo sledu. Tu, kakor v trgovini je še vedno gospodoval tujec." Besede, ki jih je ugledni literarni zgodovinar dr. Prijatelj zapisal v Zborniku ob stoletnici Mihaela Vošnjaka, povedo veliko! Jasno je bilo, da želijo nemški nacionalni vplivneži slovenski narod iztrebiti.

Ustanavljali so razna skrajno napadalna društva, velike sklade za odkup slovenskih posestev, popolno vodenje šolstva, ki seveda ni poznalo slovenskega pouka, poceni delovna sila pa je pomenila praznjenje vasi in odtujevanje našega življa svoji omiki in lastnim koreninam. Razmere so se zelo zaostrovale, beg naših ljudi z vasi v mesta je bila vsakodnevna pojava, pa tudi izseljevanje v prekomorske dežele je bilo množično.

V takih okoliščinah so slovenski izobraženci hitro ukrepali. Na veliko so opozarjali v tedanjih slovenskih časopisih na nakane vladajoče gospode. Na srečo za naš narod, je A. M. Slomšek pričel Slovence učiti brati in po naše peti. Njegov delež pri vzgoji slovenskih duhovnikov je izrednega pomena, saj so prav duhovniki in učitelji pomagali našemu človeku ohranjati narodno zavest in ponos. Neminljive so zasluge velikega Slomška za ustanovitev Mohorjeve družbe, ki je s svojimi knjigami vzgajala k omiki naše ljudi, kajti mohorjanske knjige so prihajale v naše vasi, trge in mesta, njih število pa je dokazovalo, kako potrebne so narodu. Njihova naklada je tik pred drugo svetovno vojno dosegla številko, ki danes ni primerljiva z nobeno drugo založbo na Slovenskem.

V bran pravic slovenskega naroda so se postavili najvidnejši možje, ki so v deželnem in državnem zboru kot poslanci hrabro postavljali zahteve, včasih tudi ob glasnem posmehu vladajočih tujcev.

Po mestih, trgih in večjih krajih so vznikle čitalnice ali bralna društva, ki naj bi s svojo ponudbo knjig in časopisov nudile pomoč pri osveščanju naših ljudi. Tako je Domovina dne 15.11.1893 zapisala: "Namen bralnih društev kakor čitalnic je predvsem gojitev slovenskega družabnega občevarja in varovanje lepe domače besede." Seveda moramo danes gledati na delo čitalnic z zornega kota tedanjega časa in tedanje stopnje razvitosti kulturnega delovanja. Kot primer prizadevnosti si preberimo zapis v Domovini z dne 5.1.1893: "V Mozirju je bil 26.12.1892 občni zbor Čitalnice, katere člani so prav vsi tržani. Za predsednika je bil izvoljen Alojz Goričar, tajnik Jožef Pirš, odborniki pa Ivan Klemenak, Franc Praprotnik in Ivan Lipold. Naročeni časopisi - Slovenski narod, Edinost, Slovenski svet, Domovina, Kmetovalec, Zvon, Dom in svet, Knjige Slovenske matice in knjige Družbe sv. Mohorja." Izbor časopisov je bil torej res pester in zanimiv.

Mozirje je bilo vseskozi "narodni trg". To si je kraj gotovo zaslužil s pokončno držo prebivalcev. Že konec prve polovice prejšnjega stoletja je župan Janez Lipold ukazal na občini poslovati slovensko, to pa je v tistih časih bila prava

redkost. Jeseni 1863 je bila na pobudo celjskih "udov" čitalnice v prostorih hotela Avstrija (hiša dr. Jožeta Goričarja) prva "velika beseda", kot so tedaj imenovali bralne in kulturne prireditve. Vodil jo je znani narodni buditelj dr. Štefan Kočevar iz Celja.



DR. ŠTEFAN KOČEVAR, ZDRAVNIK
V CELJU, NARODNI BUDITELJ, KI
JE VODIL OBE BÉSEDI V MOZIRJU.
(1808 - 1883)

Da so v Mozirju nameravali Veliko besedo spet ponoviti, priča pismo dr. Štefana Kočevarja Janezu Lipoldu z dne 8. avgusta 1864. V njem piše:

"Blagorodnemu gospodu Janezu Lipoldu

v Mozirju

Dragi brat!

18. septembra tega leta bi čitalnica celjska rada imela Besedo v Mozirju. Prosim Te torej, da mi odpíšeš, al je Tebi naš namen všeč al ne? Ako Ti nebi prav bilo, da je imenovani dan Beseda, njo znamo en drugi dan, al morebiti še li drugo leto napraviti.

V Tvojem poslopju letos se Beseda ne more obhajati, kajti gospa soproga Tvojiga sina v porodni postelji leži. Morebiti bi se ta reč dala pri Goričarju napraviti. Bodí tak dober in govori z Goričarjem zavoljo tega volje.

Prva skrb mora biti, da čitalnica ne bode imela mnogo storškov. Za glasbenike (godce) bode nam Blaž Matevž voz iz Mozirja poslal. Pevce bomo mi peljati dali. Za sebe bomo pa tudi voze na naše stroške najeli. Za jedila in za pijačo naj vsak sam plača. To bode gostilničarju dobiček dalo in zato bode lahko dal sobe, dvorano in svečavo, da nam te reči ne

bodo stroške delale. Za godce bode hrano in vino čitalnica plačala, za nje bode se pa denarje pri gostih zbiralo, kajti godce plačati vse je za zdaj čitalnica preslaba.

*To je moja misel, dei mi na znanje, kaj Ti misliš o tem.
Z velikim spoštovanjem Tvoj odkritosrčni brat*

Kočevar

V hitrosti. V ponedeljek, 6. septembra bomo se v jutro ob štíreh na Ptuj k slovesnem začetku čitalnice odpeljali."

Razpoložljivi viri potrjujejo, da je bila druga Velika beseda v Mozirju septembra 1864.

Iz Kočevarjevega pisma je lahko razbrati, s koliko prizadevnosti so v dobro omike našega naroda delovali slovenski rodoljubi.

Za tem so v Mozirju ustanavljali vrsto narodnobrahmbnih društev. Že leta 1874 so ustanovili slovensko hranilnico, ki je bila steber slovenskega narodnostnega življenja v kraju. Leta 1877 so učitelji iz šol v Dolini na svojem zboru v Mozirju protestirali proti uvedbi nemščine v nižje razrede ljudskih šol. V letu 1888 je zaživelo slovensko narodno društvo sv. Cirila in Metoda. Še bi lahko naštevati, kaj vse so Mozirjani storili, da bi ohranili trg slovenski.

Da so učitelji nasprotovali nemškemu jeziku na osnovnih šolah je povsem razumljivo. Otroci, ki so prihajali v tedaj že obvezne šole, niso znali drugega kot slovenščino. Naj omenimo primer, ko je prvi slovenski učitelj na prvi javni šoli v Mozirju Franc Hofbauer že leta 1795 sam napisal učbenik v slovenskem in nemškem jeziku, da bi tako otroci lahko dojemali snov, ki so se je morali naučiti. Vendar je to storil na svojo odgovornost kot zaveden Slovenec in dober pedagog. Sicer pa je bil na vseh šolah predpisan le nemški jezik.

Ko je v Avstriji že bila predpisana dvojezičnost na raznih uradih, so na šolah še vedno učili le v nemškem jeziku. Zato so naši poslanci tako v deželnem kot tudi v državnem zboru nenehno opozarjali na potrebo po uvedbi dvojezičnosti v šolah. Najhuje je bilo, ko je Mihael Vošnjak 24. maja 1888 v državnem zboru na Dunaju ostro napadel razmere v Celju in neupoštevanje dvojezičnosti. Hkrati je zahteval dvojezičnost na šolah na slovenskem govornem območju. Tako se je začel postopek za dvojezičnost tudi na celjski gimnaziji. K sodelovanju je Vošnjak pridobil še češke poslance in po hudih parlamentarnih polemikah so končno le dosegli sklep o dvojezičnosti na celjski gimnaziji, toda le na nižji stopnji. Nemško časopisje je zagnalo strašen vik in pisalo se je o

takoimenovani "celjski aferi". Dogodek je odmeval ne le v Avstriji, tudi v Nemčiji so veliko pisali o nasprotovanju nemških krogov in napadali vlado Windischgraetza, ki je 19. junija 1895 vnesla v državni proračun postavko za slovensko paralelko na celjski gimnaziji. Vik, ki so ga zagnali po monarhiji, je prisilil vlado, da je odstopila. Nasledila jo je uradniška vlada, ki je končno uresničila, sicer ob hudem nasprotovanju nemško nacionalnih krogov, dvojezičen pouk na nižjih razredih celjske gimnazije.



NEZNANA IGRA, KI SO JO MOZIRSKI KULTURNIKI IGRALI PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

To je le eden izmed številnih primerov, ki dokazuje, kako so se morali naši tedanji politiki boriti za temeljne človekove pravice, med katere sodi nedvomno pravica javne rabe materinščine.

Kaj vse se je dogajalo v Mozirju do prve svetovne vojne, je opisal mozirski pisatelj, pesnik in narodnjak Žiga Laykauf v Zlati knjigi mozirskih tržanov.

Med ostalim najdemo zapisano, da so celo pozimi leta 1914 igrali, žal ni omenjeno kje natančno. Takole je Laykauf zapisal: "V dobro Rdečega križa so igrali dramatični igrokaz "V dolini." Igrali naj bi v Ljubiji. In spet Laykauf: "Igralo se je spretno in fletno, pa tudi nekaj gmotnega uspeha je bilo". Ta del zapisa Laykaufa posebej omenjamo, ker dosedanji viri o tej igri oziroma igranju molčijo.

Da je Mozirje bil kraj naprednih, zavednih in prizadevnih ljudi, dokazujejo tile podatki:

- 1842 so imeli čebelarstvo "šolo" (verjetno je šlo za tečaj, op. A.V.)
- 1845 so uvedli na občini tudi slovensko poslovanje, kmalu pa le slovensko
- 1865 so odprli poštni urad
- 1873 je bila v Lipoldovi hiši Velika beseda
- 1874 ustanovili Gornjesavinjsko posojilnico Mozirje
- 1877 ustanovljena Čitalnica, vsi tržani so se včlanili
- 1877 ustanovljena Požarna bramba
- 1882 pričel delovati Savinjski sokol
- 1888 zgrajen prvi most preko Savinje v Loke
- 1890 umrl slovit narodni župan, Jože Lipold
- 1891 opravljena obsežna prenova farne cerkve sv. Jurija
- 1892 ustanovljeno Turistično in olupševalno društvo
- 1892 zgradi Turistično društvo kopališče s 5 kabinami
- 1893 ustanovijo Savinjsko podružnico Slovenskega planinskega društva
- 1893 so na predvečer praznika sv. Cirila in Metoda pripravili baklado in kresovanje
- 1893 so sredi trga postavili visok mlaj in na njem 11 metrov dolgo slovensko trobojnico
- 1893 so v mesecu juliju imeli v gostilni "Pri kroni" velik narodni shod.

Na njem so sodelovali vidni narodni možje iz Celja: dr. Gregorc, Mihael Vošnjak, dr. Serbec, dr. Dečko, dr. Hrašovec, Dragotin Hribar, notar Kačič, Svetlin, Ivan Vošnjak iz Šoštanja, župnik Rodošek, p. Kasijan in urednik Štajerskega gospodarja Korošec. Baje se je tedaj v Mozirju zbrala množica "kot je še trg ni videl."

- 1894 se je iz Mozirja poslovil kaplan Anton Aškerc. Bil je slovesno, tržani so ga spremljali vse do Soteske.
- 1895 je prav na Veliko noč bil velik potres, ki je poškodoval številne hiše, tudi šolo in zrušil radegundsko cerkev.
- 1895 so odprli Mozirsko kočo
- 1896 je pričela delovati trirazredna šola

1898 je bilo v trgu slovesno ob 50 letnici cesarja Franja Jožefa I.

1899 je Mozirje dobilo izpostavo okrajnega glavarstva iz Celja

1900 so opravili ljudsko štetje. Mozirje je štelo 526 Slovencev, 6 Nemcev, 3 Čehe in 2 Hrvata.

Iz vsega navedenega izhaja, da je Mozirje, kljub svoji majhnosti imelo zelo razgibano politično in kulturno življenje. Tudi po opisanem času ni bilo kaj dosti drugače, le da so društva že delovala, torej ni bilo toliko ustanavljanja novih. V kulturnem pogledu pa smemo trditi, da so Mozirjani zmogli nadpovprečno veliko, kar dokazujejo tudi navedbe v tej spominski publikaciji.



NEZNANA IGRA IZPRED PRVE SVETOVNE VOJNE

ŽIVLJENJE V MOZIRJU

Kulturno življenje se je sprva odvijalo v čitalnicah, pozneje pa so že ustanavljali kulturna društva. Ne kaže prezreti, da so tudi gasilci prirejali kulturne prireditve in imeli celo svoj "dramatični odsek". Pozneje, posebno po prvi svetovni vojni, so nekatere igre prirejali tudi v okviru Sokola in Orla. Tako smemo trditi, da je v Mozirju kulturno delovanje na vseh ravneh plemenitilo zavedno prebivalstvo. Posebej velja ob tem poudariti pevsko delovanje. Že najstarejši viri po letu 1850 pričajo o tem, da je v kraju vedno deloval pevski zbor. To je treba pripisati dejstvu, da so razmeroma kmalu uveljavili cerkveno petje; pogosto je zaslediti, da so ti pevci nastopali še v različnih društvih. Že pred prvo svetovno vojno so imeli tudi tamburaški zbor in občasno manjše godalne sestave. Pozneje ustanovljena prosvetna oziroma kulturna društva so imela odseke za razne kulturne dejavnosti.

Tedanja avstrijska oblast je seveda budno spremljala kulturno delo Slovencev in za vsako prireditev so morali zaprositi za dovoljenje in predložiti vsebino igre oziroma spored prireditve. Če so v prejšnjem stoletju lahko manifestirali ob slovanskih praznikih, tega niso smeli več v novejši dobi, se pravi v letih pred prvo svetovno vojno. Tudi to je dokaz zaostrovanja narodnostnega boja in hudega pritiska potujčevanja.

Da bo lažje razumeti tedanji čas, naj povemo, da so skrajni nacionalisti v nemških vrstah kar javno govorili o nemški kulturi, ki je dala slovenskemu ljudstvu vsaj osnove postopne civilizacije. Porajala so se društva, ki so jih vodili pogosto odpadniki slovenskega rodu. Za nemško šolstvo so se borili znotraj Schulvereina, protiutež našim telovadnim društvom je bil njihov Turnverein. Celo peti bi nas radi odvadili po naše, zato so ustanovili Gesangsvereine povsod, kjer je le bilo mogoče. Slovenci so bili podcenjevani v službah, do boljših del pa se tako niso mogli prebiti.

Razmere v Mozirju so bile lažje, saj tod ni bilo nemškega življa, pa tudi nemčurjev ne. Če beremo uradno statistiko o ljudskem štetju leta 1903, potem ugotovimo, da je v tedanjem okraju Gorji Grad bilo le 13 Nemcev, med njimi tudi taki, ki so se za Nemce izdajali, pa to niso bili. Tu naj opozorimo, da je predvsem v Gornjem Gradu živelo uradništvo, saj je bilo tam sodišče, okraj in finančna oblast, nenazadnje pa tudi

uprava škofijskega posestva. Sicer pa v krajih ob Dreti in Savinji ni bilo Nemcev, morda le posamični.



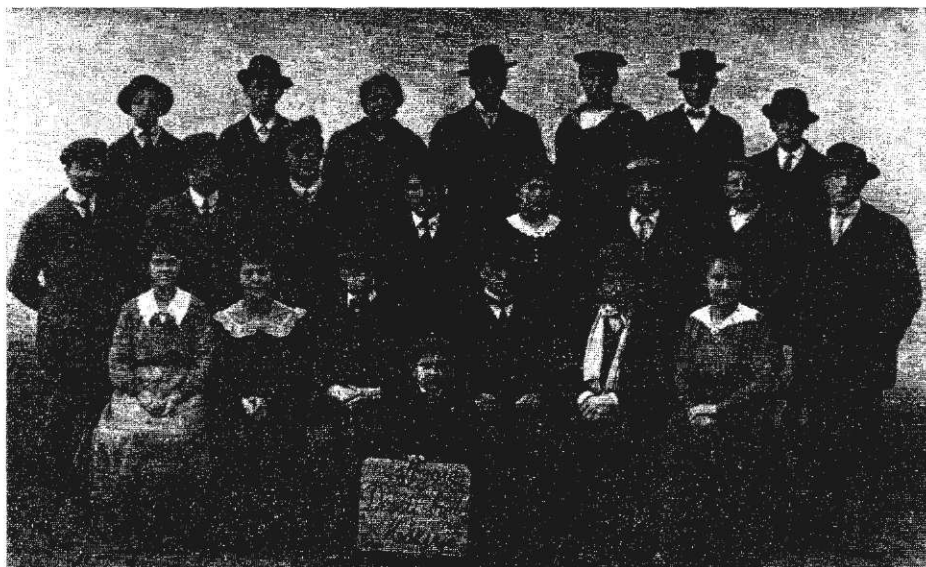
TAMBURAŠKI ZBOR PRED PRVO SVETOVNO VOJNO. VODIL GA JE FRANC ES, IGRALI PA SO JANEZ ES, ANTON ES, FRANČIŠKA ES, LIZA CESAR, NEŽA VENIŠNIK, MICI VENIŠNIK, JOŽEF DOBROVNIK, BLAŽE GORIČAR, ANTON DREO, JANEZ BRDOVNIK IN ANTON LEKŠE.

Prva svetovna vojna je povsem zatrla kulturno delovanje. Bili so to časi hudega odrekanja, posebno v zadnjih dveh letih vojne. Mladina je bila na bojnem polju, mnogo naših rojakov se ni vrnilo domov. Celo na večjih kmetijah so stradali, čeprav ne v takem obsegu kot je to bilo v nekmečkih družinah.

V zadnjem letu vojne je bila pred našim ljudstvom velika odločitev. Po vsej deželi so ljudje podpisovali za odcepitev od Avstrije v okviru takoimenovane majske deklaracije. Ker ni bilo gospodarjev, bili so v vojski, so odločale žene, dekleta in matere. In komaj je svetovna vojna končala svojo morijo, že so morali naši v bran slovenske zemlje pod poveljstvom generala Maistra. Tu velja omeniti, da so se prav naši možje in fantje množično udeležili boja za severno mejo. Tudi ta visoka zavest je posledica vpliva kulture in našega narodnega izročila.

Takoj po prvi svetovni vojni so se prebivalci Mozirja spet povezali v razna društva. Ne le kulturna, tudi druga

društvena dejavnost je spet postopno zaživela. Časi so bili zelo težki, saj je dejansko vsega primanjkovalo, posledice dolge vojne je bilo čutiti na vsak korak. Toda spet se je pokazalo, da prav domača pesem in materinščina združujeta! Že leta 1919 so zaigrali prvo igro po dolgih štirih letih vojne. Tudi pevska dejavnost je zaživela, toda le počasi so se celile rane v narodnem telesu, saj mnogo tistih, ki so pred vojno prepevali v zborih, igrali na odrih in živeli za slovensko stvar, ni bilo več. Ostali so na bojnih poljih Galicije, Srbije in Italije.



ŽE LETA 1919 SO ZAIGRALI IGRO DESETI BRAT, KI JO JE REŽIRAL FRAN HRIBERNIK.

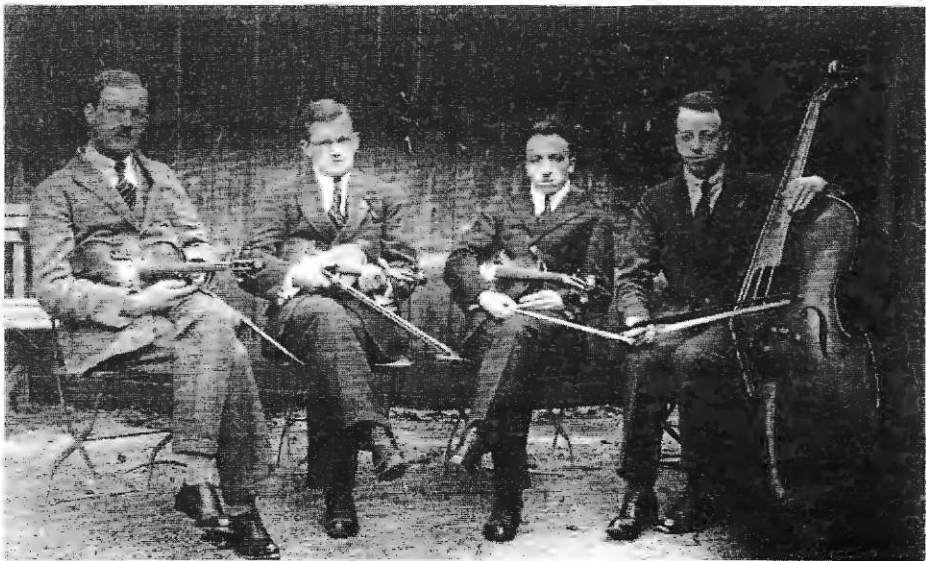
Toda nova državna tvorba ni bila tisto, kar so ljudje želeli in pričakovali. Kaj kmalu smo občutili ponovne pritiske, tako narodnostne kot tudi politične. O obljubljeni federaciji ni bilo niti sledu, vedno glasneje so zahtevali vladarji z Juga eno državo in en sam jezik.

Odgovor naših zavednih ljudi je bil v kulturnem povezovanju in odločnem kulturnem delovanju, oboje je postalo oblika narodnostnega boja. Spet sta bila naš jezik in naša omika ogrožena.

Še huje je bilo po uvedbi diktature kralja Aleksandra. Tedaj so že odkrito nasprotovali rabi slovenske zastave, naši

šolski zvezki so bili natisnjeni v cirilici in na šolskih proslavah smo morali poslušati srbske guslarje in hvalnice velikosrbski misli. V tem času so prepovedali delovanje nekaterih kulturnih in telovadnih organizacij. Tako in še ostreje je bilo vse do srede tridesetih let, ko se je ta unitarizem utišal.

Vse do druge svetovne vojne so naša društva delala s polno vnamo. Posebno po zasedbi Češke, ko je bila jasna nakana velikonemštva, da želi nadoblast "čiste rase." Prav v tem času pa so naši ljudje nudili odločen in nič več prikrit odpor. Zavedni krogi so budili Slovence k osveščanju in opozarjali na pričujočo nevarnost nacističnih in fašističnih sil. V tem obdobju beležimo gotovo najvidnejše uspehe v kulturnem delovanju, tudi kot odgovor bližajočemu se nasilju tujerodnih velesil. Toda v Mozirju je bilo tako, da je prav tedaj, ko so tujci spet podtalno snubili med našimi ljudmi, nastalo nekaj za ta mali kraj nepričakovano uspešnih kulturnih manifestacij. Takšen je bil odgovor naroda!



SOKOLSKI ORKESTER - Z LEVE: JOŽE TROGAR, ALFRED ŽEHELJ, IVAN VAJD IN FRANJO VAJD.

PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Druška svetovna vojna je namenila našemu ljudstvu pogubljenje. Okupator je od vsega začetka javno dokazoval kaj namerava. Vsa slovenska društva so takoj po vkorakanju nacistov zatrli in premoženje zasegli v korist Urada za jačanje nemštva na Spodnještajerskem. Utihnila je naša beseda, zamrla je naša pesem. Bilo je moreče vzdušje, ki se je vse bolj poglobljalo, bolj ko je naraščalo nasilje. Sledila so izseljevanja naših najbolj zavednih ljudi, našega izobraženstva. Postopno se je grobost okupatorjevih ukrepov še bolj občutila. Dežela, ki je bila od 6. stoletja naša domovina, naj bi postala tuja, naša materinščina pa naj bi utonila v pozabo. Kdor pa ne bo tako ravnal, nima več prostora na lastni zemlji.

Ko je v drugi polovici leta 1944 bila Zgornja Savinjska dolina očiščena okupatorske vojske, so ljudje vsi ginjeni poslušali domačo besedo in pesem, dali so si duška ob petju in poslušanju raznih kulturniških skupin, ki so nastopale kjer se je le dalo.

Čeprav je zima tega leta vrnila okupatorje med nas, smo čutili bližnjo svobodo in skorajšnji mir po vojni, ki ji po krutosti ni bilo para.

Kako hitro so po vojni vznikla prosvetna društva! Bilo je čutiti nestrpnost, tako se je mudilo po domače zapeti in po naše zaigrati na odru. In res, bilo je tako kot če bi pela vsa dolina, če bi vsi naši ljudje igrali Desetega brata ali karkoli že, samo, da je naše...

Vnema za kulturno delovanje je še rastla. Nastajala so kulturno umetniška društva, v njihovem okviru pa pevski zbori in igralske skupine. Tudi recitatorji so pridno budili smisel za lepo besedo. Mozirje je spet pelo, igralo in recitalo!

Vzpon društvene kulturniške dejavnosti lahko opazujemo vse do začetka šestdesetih let. Tedaj pa so se nekje za zeleno mizo spomnili, da naša kulturna dejavnost preveč posnema nekdanje čitalnice, da "smrdi po naftalinu" in podobno. Nenadoma so se pojavili "reformatorji", ki so videli v TV klubih sodobno obliko širjenja kulture. KUD-i pa so bili za odpad, so pridigali ti "inovatorji". Res je vse to povzročilo precej negotovosti med ljubitelji. V šole so jeli prihajati

televizijski sprejemniki, kjer naj bi se poslej zbirali in izobraževali ljudje vseh sredin. Kmalu se je to pokazalo za nezanimivo in TV klubi so žalostno zamrli, toda marsikje je nastala vrzel, ki je dolgo ni bilo moč zapolniti z žlahtno kulturno dejavnostjo. Pa se je spet pokazalo, kako je naše ljudstvo trdno in v slabem preizkušeno, spet so namreč zaživela kulturna društva, pevski zbori pa so tako delali ves čas modrih iskanj televizijskih skrivnosti...

Vsako obdobje v življenju nekega naroda pač prinese svoje. Vse se nekako spreminja, toda v Mozirju je že v koreninah rodovnega drevesa domačinov smisel za ljubiteljsko kulturo. Da je tako, potrjujejo uspehi, ki so bili doseženi v vseh zvrsteh kulturnega delovanja vse do danes. Posebno velja to poudariti za pevsko delovanje, tudi recitacijsko, medtem ko je odrska dejavnost po smrti režiserja in scenarista Franja Cesarja začasno prenehala. To smemo trditi, saj je na vidiku ponovna oživitev naših odrskih zmogljivosti. Upamo, da bodo mladi spet stopili v bran domače pesmi in besede.

POGLED NAZAJ

Znani in prizadevni kulturni delavec Franjo Cesar je ob 100-letnici gledališkega delovanja v Mozirju zbral zanimive podatke, ki seveda niso mogli biti popolni, saj manjka za to dober arhiv, skratka manjkajo kronike, trška namreč v tej smeri ni kaj prida odkrila.

Po Cesarjevem naj bi v Mozirju zaigrali prvo igro leta 1876. Igra se je imenovala Bob iz Kranja. Zal ni podatkov, ki bi o tem dogodku kaj več povedali. Vsekakor je na temelju te ugotovitve letos pomembna obletnica, in sicer 120 let naše prve igre. To je res dolga tradicija, ki po svoje obeleži Mozirje in njegove tedanje prebivalce. Seveda je treba poudariti, da so to igro igrali rodoljubi, pod katero društveno obliko pa ni navedeno. To končno niti ni pomembno; dragoceno dejstvo je, da so sploh igrali, ker se je tisti čas z odrov le redko slišala slovenska beseda. No, kot je bilo že običajno, so po igri veselo zaplesali in se poveselili na veselici. Takšne so bile oblike čitalniškega delovanja. V Mozirju je namreč zaživela Narodna

čitalnica že leto dni kasneje. Verjetno je omenjena igra bila že neke vrste uvod v čitalniško dejavnost v kraju.

Ob tem naj omenimo, da so leta 1893 slovesno blagoslovili šolski prapor, ki je nosil na glavni strani podobo sv. Cirila in Metoda, ki sta bila simbol narodnega odpora Slovencev. Zakaj to posebej omenjamo? Ker so v Mozirju že takoj po letu 1848 ta praznik kar redno praznovali. Da bi lažje razumeli tedanji čas, naj nam pove vsebina članka v časopisu Domovina z dne 5.8.1893: "Domovina, ti prihajaš v tolikih izvodih, toda o našem kraju nič ne pišeš. Kdo je bil 4. julija na Brecljevem hribu, je gotovo trdil, da se Mozirje ne imenuje zastonj narodni trg. Zažgali smo kres, ki je delal čast vsej Gornji Savinjski dolini. Potem so pokali možnarji in se zažigal umetelni ogenj, vse na čast svetima Cirilu in Metodu. Mozirski pevci so peli krasne slovenske pesmi. Najlepša pa je bila ona od Straže hrvaške. Pri tej pesmi čutil si vso zgodovino našega trpinčenega naroda, a objednem tudi moč, ki mora razbiti jarem tujstva..."

Za mlajši rod bo zanimivo, da je v Mozirju služboval kot kaplan Anton Aškerc. Deloval je v vseh narodnih sredinah in se rodoljubom tako priljubil, da ga je mozirska čitalnica decembra leta 1897 imenovala za častnega člana. Aškerc je Mozirje zapustil leta 1894.


Morda je prav, da pojasnimo, zakaj je moral Anton Aškerc po tako kratkem službovanju iz Mozirja. Tedanje cerkvene oblasti niso bile naklonjene delovanju čitalnic in sploh bralnih društev. Branile so duhovnikom sodelovanje v njih. Anton Aškerc pa se je v nasprotju s takšnim stališčem dobesedno vrgel v delo v vsch sredinah Mozirja. Tako ga najdemo v planinski organizaciji, seveda pa tudi v plodnem kulturniškem delovanju (tudi kot režiser). Kot so zapisali tedanji kronisti, je s težkim srcem odhajal iz Mozirja; vse do Soteske ga je spremljala množica Mozirjanov, tako je bil priljubljen med tržani, pa tudi okoličani.

Posebno doživetje za ljubitelje odrske umetnosti je bila uprizoritev Linhartove igre - Županova Micka, ki jo je režiral Anton Aškerc, igrali pa so jo leta 1894. Leto kasneje so spet igrali, vendar iz razpoložljivih podatkov ni mogoče ugotoviti, za katero igro je šlo.

Cesar piše, da je zadnja leta prejšnjega stoletja in prva v tem stoletju kulturno delovanje nekako zamrlo. To dejstvo pripisuje vse nasilnejšemu delovanju nemških nacionalistov in zavoram, ki so jih na pot slovenskega kulturnega delovanja polagale oblasti.

Procl. Aho. 1126

*Dovoljuje se gospodu H. Gorican
v imenu mozirskih diletambov v
predstavo v Mozirju.
Gradec dne 27. Goljnika 1910
v naročilu:*



Karel Popper

V Ljubljano jo dajmo!

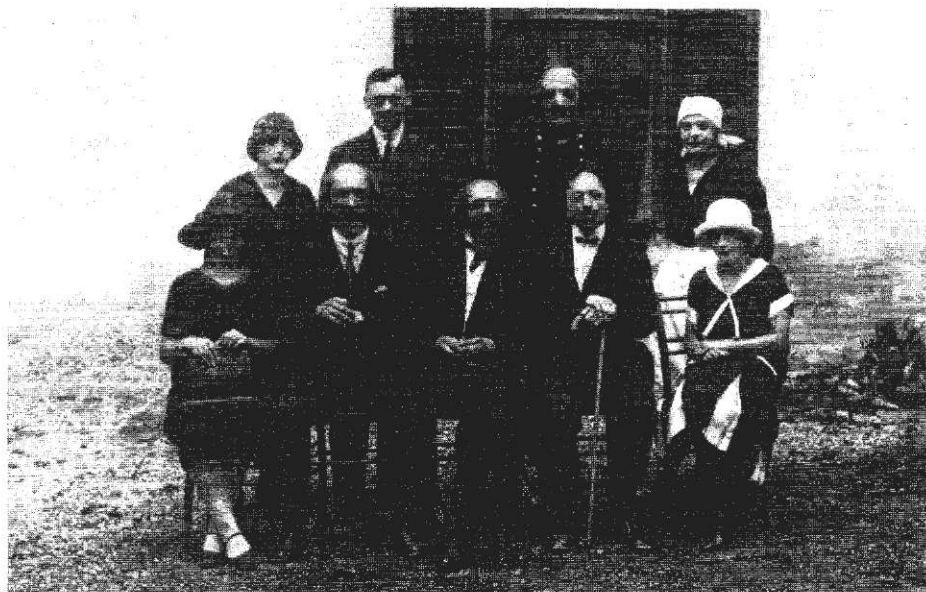
Veseloigra v treh dejanjih.
Spisal JOSIP OGRINEC.
(Druga, popravljena izdaja.)

9376

PRED PRVO
SVETOVNO VOJNO
SO MORALI ZA
VSAKO IGRO
IMETI
DOVOLJENJE
PREDSIEDTVA
DEŽELNE VLADE
V GRADCU

Toda tu bi morali pogledati resnici v oči. Mlačnost ni bila ravno lastnost naših prednamcev, ko je šlo za narodno stvar. Pač pa je vmes posegla nesrečna politika, ki je že zadnja leta preteklega stoletja dosegla razbitje narodne enotnosti v politično obarvane dejavnike vseh vrst. Slogaštva je bilo žal konec, to pa je zelo ustrezalo nemškimi nacionalnim krogom, saj je razdvojen narod lažje ustrahovati, tudi s takoimenovanimi "demokratskimi" sredstvi. To žalostno resnico smo občutili v vseh vejah narodnega delovanja, tudi v gospodarskem. Nastale so, denimo, hranilnice dveh različnih političnih usmeritev, to pa je slabilo naš gospodarski razvoj. Tako si torej smemo tolmačiti Cesarjevo pripombo o mlačnosti v kulturi. Cesar spet nadaljuje z ugotovitvijo, da so se stvari pričele izboljševati, ko je leta 1905 prevzel krmilo Sokola Rudolf Pevec in ko so leta 1907 ustanovili Slovensko izobraževalno društvo. Cesar je očitno mislil na Katoliško izobraževalno društvo, ki je res bilo navedenega leta v Mozirju ustanovljeno, vodil pa ga je oče Franja Cesarja, Ivan Cesar. To pa pomeni, da je očetovo delovanje nadaljeval sin.

Začetki kulturnega delovanja v javnosti so bili seveda povezani s številnimi težavami, med nje sodi gotovo prostorska. Dvoran dejansko ni bilo, še celo v mestih so sprva prirejali razna srečanja v gostilnah. Tudi v Mozirju je bilo tako. Prvo veseloigro so igrali kar v tedanji Kolenčevi gostilni (sedaj gostišče Kozorog). Še veliko kasneje srečujemo zadrege raznih prirediteljev iger, koncertov in podobnih kulturnih prireditev zaradi ustreznih prostorov, kaj šele za oder. Oder so običajno naredili na zasilnih nosilcih in ga po prireditvi spet razdrli. Opaziti je, da so prireditelji vedno povezovali igre z vesellicami: morali so pač kaj zaslužiti za svoje kulturno poslanstvo. Podpornikov na samem začetku še ni bilo. Kasneje so narodna društva že krepko podpirale slovenske hranilnice, pa tudi zavedni trgovci so priskočili na pomoč.



IGRA STARI GREHI. IGRALI SO JO OKTOBRA 1926. SEDIJO Z LEVE: ŠTEFKA GOLTIK, FRANC ŠIRKO, IVAN MAROVT, IVO VAJD IN FANIKA MUTEK. STOJE Z LEVE: VIDA PRAPROTNIK, FRANC PRISLAN, TONE MATJAŽ IN MARIJA KRUMPAČNIK.

Ni odveč prislunhnti poročevalcu tistega časa. Zapisal je v Domovini (letnik 1876): "Mozirski rodoljubi so pripravili uspešno veselico, pred njo pa so igrali veseloigro Bob iz Kranja, za katero so si priskrbeli vloge od Dramatičnega

društva v Ljubljani. Vmes so odlično peli kuplete. Vloge so bile dobro porazdeljene in naučene, tako so izrekli gledalci splošno pohvalo. Največ zaslug za uspeh je imel režiser." Žal ni zapisan priimek pisca. Tudi datuma ni pisec navedel. Iz izkušenj pa vemo, da so veselice prirejali zadnje mesece v letu; tako je na dlani, da je ta dogodek v Mozirju bil nekako jeseni 1876. leta. Kot navajajo drugi viri, naj bi bila za pobudo zaslužna Janez Lipold in Ivan Vajd ob sodelovanju Antona Goričarja.

Tako se je torej pričelo v Mozirju odrsko delovanje, ki se je v naslednjih letih nadaljevalo.

Če upoštevamo navedbe Franja Cesarja, so v času med 1877 in 1892 igrali v Mozirju tele igre: Ogrinc, Kje je meja - Jurčič-Keršnik, Berite novice - Alešovec, Nemški ne znajo - Vošnjak, Ženska zmaga in Svoj k svojim - Aškerc, Ismajlov - Nestroy, Za ljubezen so zdravila - in istoga avtorja igro Tat v mlinu.

Očitno je postala prostorska stiska za kulturno dejavnost v Mozirju zavora. To smemo sklepati iz poročila v Domovini z dne 5.1.1893, kjer piše med drugim "Na občnem zboru tukajšnje čitalnice, ki je bil dne 26.12.1892 v Mozirju v gostilni Alojza Goričarja, so bili izvoljeni za predsednika Alojz Goričar, za tajnika Jožef Pirš, za odbornika pa Ivan Klemenak, Franc Praprotnik in Ivan Lipold." Poročevalec nadaljuje sestavek z navajanjem slovenskih časopisov, ki naj jih naroči čitalnica, nato pa nadaljuje: "Čitalnica ima sedaj prostore v gostilni Alojza Goričarja. Nima pa ustreznega večjega prostora za prireditve. Alojz Goričar se je obvezal na hitro dograditi prizidek za prireditve, tako bi gostilna Pri kroni nudila narodnim društvom ustrezen prostor za prireditve". Ni znano, če je do gradnje dvorane tudi res prišlo.

Ponovno se je kulturno življenje v Mozirju razmahnilo po letu 1907. Novoustanovljeno društvo je skrbelo za redno delovanje dramske sekcije. Seveda ne smemo ob tem prezreti, da so ves čas delovali tako pevski, kot tamburaški zbor. Slednjega je dolga leta vodil Franc Es, ki je potem postal kapelnik godbe na pihala v Nazarjah. Igre so bile pač posebna privlačnost za ljudi, saj je to bila razmeroma nova kulturna oblika v tedanjih razmerah pri nas. Da pa so prirejali redno javne nastope, je končno omogočila dvorana v hotelu Ilirija (nad sedanjo mesnico na trgu). Dvorana res ni bila velika, vendar pa je že imela skromen oder za nastope vseh vrst. Tu so prirejali tudi razne maškerade in veselice. Posebno maškarade so bile priljubljene, saj so mozirski pustnaki že tedaj sloveli. Naj omenimo, da je oder v omenjeni dvorani

opremil in naredil Ivan Cesar, sicer režiser številnih iger in pobudnik kulturnega življenja v kraju. Tako je delo potekalo zelo živahno in plodno. V času od leta 1907 do 1914 so v režiji Ivana Cesarja igrali: Dobrodošli, kdaj pojedete domov, Eno uro doktor, V Ljubljano jo dajmo, Tri sestre Ogrinčeve, Mlinar in njegova hči, Tat v mlinu, Na smrt obsojeni, Mati, Čašica kave, Občinski tepček, Krčmar pri Zvitem rogu, Krivica in dobrota in Na Osojah. Tik pred prvo svetovno vojno so pripravljali Jurčičevega Desetega brata, pa do nastopa zaradi izbruha vojne ni prišlo.

Da so imeli igro Deseti brat že pripravljeno lahko sklepamo iz tega, ker so jo že 1. januarja 1919 res tudi igrali. Režiral je Franc Hribernik, igrali pa: Martinek - Vinko Matjaž, Krjavelj - Ivan Dolenc, v ostalih vlogah pa so navedeni Ančka Prislán, Jože Lekše, Jože Trogar, Franjo Vajd in Ivan Vajd. Verjetno so sodelovali še drugi, vendar niso navedeni.



IGRALCI IGRE MLINAR IN NJEGOVA HČI

S to Jurčičevo igro so mozirski kulturniki spet pričeli svoje odrsko dejavnost. Igralci so bili zelo prizadevni. Žal podatki ne povedo, kdaj so katero od navedenih iger igrali in ali je bil še režiser Franc Hribernik ali morda kdo drugi ali sploh večje število tistih, ki so igre pripravljali in vodili. Do leta 1923 naj bi torej v Mozirju postavili na oder tele igre:

Krivoprisežnik, Naša kri, Danes bomo tiči, Lumpacij Vagabund, Užitarji, Veriga, Kovačev študent, spevoigra, Nebesa na zemlji, Mlinar in njegova hči, Pri Belem konjičku, Rokovnjači, Sod greha, Repoštev, Moč teme in Idealni soprog. Že leta 1924 so prvič nastopili v novi dvorani, ki jo je pozidal gostilničar Goltnik v prvem nadstropju (sedaj Majerhold). Značilno je bilo, da so v tej dvorani uprizarjala vsa mozirska društva, ker je pač bila največja v kraju. Kot povedo podatki, je v tej dvorani precej iger režiral Josip Kostanjšek.



IGRA LEPA VIDA (1929)

Leta 1924 so igrali: Davek na samce in igro Požigalec, leta 1925 so uprizorili kar tri igre: Radikalna kura, Rodoljub iz Amerike in Don Fernando, strah Asturije. – Tudi leta 1926 so zaigrali tri igre: Divji lovec, Moč uniforme in Domen. – V letu 1927 so postavili tri predstave: Bratje, Sladkosti družinskega življenja in Vražji Rudi. – Leta 1928 so igrali igre: Dom, Stari grehi in Prevarani čevljar. – V letu 1929 so igrali tale dela: Lepa Vida, Glavni dobitek in Vdova Rošlinka. – Le dve igri so postavili na oder leta 1930: Lovski tat in Peg srček moj. – Leto 1931 je bilo bolj plodno, zaigrali so: Razvalina življenja, Stric v toplicah in Črnošolec. – Spet so se lotili spevoigre in leta 1932 igrali Darinko in še igro Pri

kapelici. – Igrri Mutasti muzikant in Ne kliči vraga so igrali leta 1933. – Leta 1934 pa so predstavili igri Revček Andrejček in Henrik gobavi vitez. – V letu 1935 spet ponudijo gledalčem tri igre: Dva para se ženita, Vrnitev in Kralj Herod. – Črni križ pri Hrastovcu in Bele vrtnice so igrali v letu 1936. – Tudi v letu 1937 so dvakrat igrali: Mlinarjev Janez in Župnik iz cvetočega vinograda. – V letu 1939 so zaigrali kar petkrat. Na oder so postavili igre: Gosposka kmetija, Logarjeva sinova, Roka pravice, A njega ni in Povodni mož.



IGRA RAZVALINA ŽIVLJENJA (1931)

V obdobju od leta 1909 do 1941 so znani režiserji: Ivan Cesar, Fran Hribernik, Ivan Mrevlje, Josip Kostajnshek, Drago Predan, Vili Platovšek, Franjo Cesar. Pred letom 1909 so režirali Janez Lipold, Jože Lipold, Anton Aškerc in Alojz Goričar. Po letu 1945 pa zasledimo tele režiserje: Franjo Cesar, Franjo Steiner in Miran Cesar. Morda niso vsi navedeni, ker manjkajo zanesljivi viri.

Za opisano obdobje smemo trditi, da je bilo tako po številu iger kakor tudi po kakovosti in zahtevnosti samih del, za mali kraj, kot je tedaj Mozirje bilo, zelo uspešno. Danes je kar težko verjeti, da je bila vnema kulturnikov tolikšna! Pa je bilo tista leta tako, da smo Slovenci spet morali dokazovati lastno kulturo, gojiti kulturno izročilo in varovati domač jezik.

Hkrati je bila prisotna neka dvojnost v delovanju, pač posledica politične delitve. Res je tudi, da so tekmovali med seboj, si sicer po potrebi pomagali, pa vendar je bila tekma v ospredju. Gledalci in prijatelji dramske dejavnosti so od tega imeli le korist.

Če ob tem dodamo, da so v istem obdobju igrali manj zahtevne igre in prirejali razne proslave še v "kaplaniji", potem kaj lahko ugotovimo, koliko Mozirjanov je kulturno delovalo. Veliko, smemo trditi.



IGRA VRNITEV (1935)

Mozirje je imelo najstarejše sokolsko društvo na Štajerskem. Delovanje društva je skozi čas nihalo, toda po letu 1919 je spet oživelo. Njihov cilj je bil: imeti svoj telovadni dom, to jim je uspelo leta 1934, tudi telovadnica (dvorana) je bila nared. Oder sicer ni bil prostoren, vendar večji od tistega pri Majerholdu. Dramska skupina sokolskega društva je pripravila za otvoritev dvorane Govekarjevo igro, Legionarji. Režiral je Drago Predan, kulisè je naredil Ivan Blažič, poslikal pa Ivan Dečman. V ozadju odra je bila slika starega Mozirja s kapelo, tehtnico in z vodnjakom, kakršen je nekoč bil trg. V tej dvorani so do leta 1941, ko je okupator ukinil vsa društva, zaigrali tele igre: Mariša, Lesena peč, Zakonci štrajkajo in Turške kumare.

Premijera 3. avgusta 1935.

NAŠE ODREŠENJE

IGRA O TRPLJENJU JEZUSA KRISTUSA

Priredil Vilko Platovšek.

Režiser V. Platovšek.

Lektor L. Mravlje

Jezus	V. Platovšek	I. duhovnik	M. Venišnik
Mati Marija	N. Remše	II. duhovnik	L. Pečnik
Marija iz Magdale	M. Marolt	Pismouk	P. Ivanuša
Samarijanka	L. Fužir	Nikodem	A. Perne
Peter	F. Skornšek	Jožef iz Arimateje	A. Bitenc
Janez	S. Lekše	Bogati mladenič . .	I. Hudohmet
Juda	F. Cesar	Slepi	F. Lekše
Tomaz	A. Venišnik	Hromi	J. Pečnik
Filip	Š. Skornšek	Amon	J. Hebar
Andrej	I. Stvarnik	Levi	A. Dreo
Jakob	F. Hriberšek	Dizma in Gezma . .	* * *
Jakob ml.	C. Fužir	Pilat	B. Remše
Jernej	A. Hriberšek	Stotnik	I. Bitenc
Tadej	A. Zapušek	Longin	A. Magrič
Simon	V. Gaber	1. vojak	F. Dobnik
Matej	F. Solar	2. vojak	M. Dobnik
Kajfa	P. Incognitus	3. vojak	C. Prislán
Rabi	R. Skornšek	4. vojak	A. Rajšter
Saducej	I. Završnik	5. vojak	S. Kampjut
Farizej	R. Marolt	6. vojak	F. Reberčnik

Duhovniki, farizeji, možje, žene, otroci.

Začetek ob osmih.

Konec ob enajstih.

I. slika: Pri Jakobovem vodnjaku. II. slika: Pred Jeruzalemom na cvetno nedeljo. III. slika: Zaduja večerja. IV. slika: Seja Velikega zbora. V. in VI. slika: Pred sodno hišo Pilatovo. VII. slika: Na Golgoti. VIII. slika: Na domu učencev. Sredi V. slike kratka pavza.

Odre postavili: F. R. Skornšek, J. Pečnik, F. Cesar, R. Marolt s pomočjo igralcev. Slikarijo na odru izdelal I. Dečman. Elektrifikacija: B. Remše.

Cenjeno občinstvo se prosi, da s ploskanjem in glasnim govorjenjem ne moti resnosti prireditve.

I. prostor 10 Din, II. prostor 7 Din, III. prostor 5 Din, stojišče 3 Din.

LETAK ZA IGRO IZ LETA 1935.



DUHOVNA IGRA SLEHERNIK (1934)



PASIONSKA IGRA NAŠE ODREŠENJE (1935)

Prav posebno pozornost pa moramo nameniti trem predstavam na prostem. Če pomislimo na število sodelujočih, ki so bili potrebni za izvedbo katere izmed teh iger, potem smemo prednamcem le čestitati. Šlo pa je poleg vsega še za

igralsko zahtevna dela. Naj jih omenimo kot neko posebnost kulturnega delovanja v Mozirju.

Leta 1934 so pred farno cerkvijo uprizorili igro Slehernik, leto kasneje na župnijskem vrtu pasionsko igro Naše odrešenje in leta 1937 igro Veliki oder življenja. To so bile zelo zahtevne postavitve, tako v režijskem, kot tudi v organizacijskem pogledu. Režija je bila v rokah Vilija Platovška. Kulise je pripravil in poslikal Ivan Dečman. Časopisni poročevalci so poročali o množičnem obisku teh iger. Baje je bilo samo na igri Veliki oder življenja, ki so jo igrali kar šestkrat, preko 15.000 gledalcev od blizu in daleč.



PRIZOR KRIŽANJA
IZ IGRE NAŠE
ODREŠENJE. NA
KRIŽU VILI
PLATOVŠEK, LEVO
OB KRIŽU NATA
REMŠE, V
SREDINI MARIJA
MAROLT, DESNO
PA SLAVKO
LEKŠE.

Tisti, ki pomnijo dogajanje v Mozirju ob navedenih igrach na prostem povedo, kako veliko je bilo navdušenje nad vsako izmed številnih predstav. Hkrati imajo v spominu odlično

odigrani vlogi Vilija Platovška v obeh duhovnih igrah, ko je v eni igral Slehernika, v drugi pa Jezusa Kristusa. Skupina mladih zanesenjakov okoli Vilija Platovška je nameravala na prostem uprizoriti še Hamleta, kar naj bi se zgodilo v letu 1938, pa iz več razlogov do uresničitve pogumnega načrta žal ni prišlo.

Spet pomembna prelomnica je bila leta 1940, ko so za otvoritev novega prosvetnega doma pripravili 26. decembra 1940 igro Miklova Zala. Režiral jo je Franjo Cesar, ki je pripravil tudi sceno in poslikal kulise. Že februarja 1941 je spet Franjo Cesar pripravil igro Dve nevesti, ki so jo še odigrali. Nameravali so še istega leta zaigrati igro Naša kri, pa je že izbruhnila druga svetovna vojna in z njo je utihnila naša pesem in beseda za dolga štiri leta.



IGRA MLINARJEV JANEZ (1937)

Vojna je zarezala globoke rane v naše narodno telo. Številne žrtve so bile potrebne, da smo spet dočakali dan, ko smo smeli peti in govoriti po naše. Že sredi leta 1944, ko se je postopno osvobajala naša dolina, so kulturniki že spodbujali trpeče ljudstvo s pesmijo in z igrami. Prav zaživelo pa je kulturno delovanje šele po odhodu okupatorja, maja 1945.



Z IGRO MIKLOVA ZALA SO ODPRLI NOVO DVORANO PROSVETNEGA DOMA LETA 1940. REŽIRAL JE FRANJO CESAR.

Ljudje so se vračali iz vojaških enot, taborišč in pregnanstva spet domov. Franjo Cesar je takoj prijel za pero in napisal dva prizora Klic domovine in Partizanski tabor. Prizora so zaigrali 3. avgusta 1945 v Mozirju v domu Partizana. Hkrati so prikazali eno dejanje igre Mati.

Domači pevski zbor pa je pod vodstvom Štefana Skornška pel slovenske narodne pesmi. To je bila po štirih letih prva kulturna manifestacija v Mozirju. Kot je zapisal Franjo Cesar v svoj dnevnik, so ljudje s solzami v očeh poslušali in gledali. Spet so bili lahko Slovenci. Tiste prve dni svobode so povsod obeležili z raznimi proslavami, kjer so si ljudje dali duška ob kulturnih sporedih. Tako so v Mozirju že 12. septembra 1945 pripravili proslavo ob obletnici osvoboditve doline. Franjo Cesar je napisal in režiral prizor Osvoboditev Mozirja in dva skeča - Bedak in Zmagovalci. Pevski zbor pa je nastopil pod vodstvom Štefana Skornška. Prireditve so bile v domu TVD Partizan.

26. decembra 1945 je Franjo Cesar pripravil igro Kralj na Betajnovi. - V letu 1946 so zaigrali kar štiri igre: februarja Dva para se ženita, 27. aprila Punt, 3. in 11. septembra Veseli dan ali Matiček se ženi, 26. decembra pa so nastopili v igri Celjski grofje. - Tudi v letu 1947 so bili zelo dejavni. Franjo Cesar je spet režiral štiri igre: 9. marca, Svet brez sovraštva, 12. aprila Deseti brat, 24. septembra Velika puntarija in 31. decembra Analfabet. - Tudi leto 1948 je bilo plodno. Spet je Franjo Cesar pripravil tri igre: 11. januarja Gospa ministrica, 7. marca Volkodlak in 17. aprila Miklova Zala.



IGRA MIKLOVA ZALA (1948)

– V letu 1949 so igrali dve igri: 15. januarja Žalujoče ostale in 10. julija Pot do zločina. – Do tega časa so igrali kot Gledališka družina Mozirje. V letu 1950 pa so že delovali v okviru Prosvetnega društva Savinja Mozirje. – Leta 1950 so pripravili igro Za narodov blagor, ker pa je Franjo Cesar moral na novo službeno dolžnost v Celje, je nastop odpadel.



VESELOIGRA DUNDO MAROJE (1952)

Za Cesarjem je režijo v društvu prevzel Franjo Steiner, ki je uspešno nadaljeval odrsko dejavnost v Mozirju. Pod njegovo režijo so že 31. decembra 1950 zaigrali igro Gumb, tako da skoraj ni bilo premora v delu na odru. – Dve igri so zaigrali v letu 1951, tudi v režiji Franja Steinerja: 6. januarja Sneguljčico in aprila Razvaline življenja. – Leto 1952 je bilo zelo plodno. Igrali so kar tri igre: 7. januarja Rokovnjače, aprila Dundo Maroje in decembra Desetnico Alenčico. – Bogata bera je bila v letu 1953, ko so zaigrali tri igre: aprila Rokovnjače, 1. septembra Miklovo Zalo (1. dejanje), Kronanje v Zagrebu (recital), Težka ura (dve sliki), decembra pa so igrali Rdečo Kapico. – V letu 1954 so pripravili igro Hlapec Jernej in njegova pravica. – Leta 1955 so igrali igro Metež in imeli z njo velik uspeh. – Naslednje leto so pripravili zahtevno igro Korenine so globoko; vse je bilo nared za predstavo, toda do nje ni prišlo.



FRANJO CESAR V
VLOGI TURKA

Kaj je bil vzrok za skoraj dvajsetletni molk na mozirskem odru, ne kaže razmišljati. Vsekakor je bilo tako, da so ves ta čas odrske deske samevale.



IGRA VERONIKA DESENIŠKA (1976)

Leta 1974 se je upokojil Franjo Cesar in spet prišel nazaj v svoj rodni kraj Mozirje. S pomočjo Mirana Cesarja in Rezike Kokošinc je sklical mozirsko mladino, ki bi se zanimala za gledališko dejavnost. Razgovor z mladimi je bil ploden in že so sklenili oder v prosvetnem domu ponovno oživiti. Prosvetno društvo jim je bilo v učinkovito pomoč. Pričeli so vaditi in pripravljati nov nastop.

22. marca 1975 je mozirski oder spet oživel. Pripravili so igro Doktor zmede v režiji Franja Cesarja. Šepetala je Jožica Čelinšek, recitirala Ladka Selič, igrali pa: Miran Cesar, Milena Kresnik, Janez Klemenak, Mile Mavrič, Jurij Repenšek, Ciril Zavolovšek, Nena Breznik, Peter Urbanc in Jožica Zidarn. Za skeč sta poskrbela Rezika Kokošinc in Franjo Cesar. 23. maja so igrali igro Raztrganci, prav tako pod vodstvom Franja Cesarja. Prosvetno društvo se je že pripravljalo na proslavljanje stote obletnice dramskega delovanja v Mozirju.

V letu 1976 so 5. junija pripravili zelo slovesno prireditev v počastitev stote obletnice. Lenka Kojc je nagovorila gledalce v dvorani, igralci pa so predstavili dramski recital izpod peresa Franja Cesarja, na klavirju jih je sprejel Štefan Skornšek. Spet so zaigrali igro Krof v Mozirju, tako kot pred 100 leti. Vloge so odigrali: Franjo Cesar, Jerica Zidarn, Peter Urbanc, Milena Kresnik in Miran Cesar. Recital so izvedli: Janez Kersnik, Nada Brezovnik, Robert Klemenak, Jadranka Prodnik, Mile Mavrič, Milenka Blagojevič, Janko Petri, Fani Urbanc, Peter Skornšek in Metka Skornšek. Še tega leta so 27. novembra igrali Cankarjeve Hlapce.



PRIZOR IZ IGRE SPLETKE IN LJUBEZEN (1983)

V letu 1975 so se ubadali s pripravami na zahtevno uprizoritev Veronike Deseniške. Četrtega marca so imeli prvo predstavo. Režiral je Franjo Cesar, ki je po stari navadi postavil tudi sceno. Šepetalka je bila Marjana Repenšek. Igrali pa so: Ciril Zavolovšek, Franci Fužir, Nena Breznik, Roman Čretnik, Srečko Skok, Metka Skornšek, Janko Petrin, Peter Urbanc, Miran Cesar, Marko Jurkovnik, Jerica Zidarn, Anka Skornšek, Danilo Glušič in Alenka Žagar. – Zelo dobro je bila sprejeta igra Naši trije angeli, ki so jo predstavili 25. decembra 1977. Režiral je Franjo Cesar. Leta 1978 so se spet lotili zahtevnega in velikega dela: 24. aprila so igrali Pod

svobodnim soncem. Režija Franjo Cesar. – V letu 1979 so postavili na oder dve igri: 13. januarja Vdovo Rošlinko in 7. aprila Pernjakove pod režijo Franja Cesarja. – V počastitev spomina na Vladimirja Levstika so 2. februarja 1980 predstavili igro Gadje gnezdo. Režiral je Franjo Cesar, šepetalka je bila Jerica Zidarn, igrali pa so: Simona Vjestic, Ciril Zavolovšek, Franci Fužir, Miran Cesar, Anka Skornšek, Anka Hriberšek, Marko Jurkovnik, Roman Čretnik, Metka Skornšek, Marjana Skornšek, Mile Mavrič, Jože Zlatinšek in Jerica Zidarn-Atelšek. Prosvetno društvo je poskrbelo, da so Vladimirja Levstika predstavili po osemletkah v dolini in se tako spomnili pisatelja in prevajalca, ki je bil rojen v Šmihelu nad Mozirjem. Na rojstni hiši so mu tega leta odkrili spominsko ploščo.

Septembra 1981 so na mozirskem odru pripravili predstavo skeča Korajža velja, za tem pa 3. sliko iz Martina Krpana. – V letu 1982 so mozirski igralci nastopili z igro Krčmarica Mirandolina; bilo je v februarju. – Franjo Cesar je že hudo bolehal, ko je pripravil še februarja 1983 igro Spletke iz ljubezni. – V letu 1984 so februarja odigrali zadnjo, od Franja Cesarja režirano igro Odkritosrčna lažnjivka.

Za Franjem Cesarjem je prevzel režijo Miran Cesar. Pod njegovim vodstvom so zaigrali leta 1986 igro Jara meščanka.



IGRA ODKRITOSRČNA LAŽNIVKA (1984)

Ni naš namen raziskovati vzroke za prenehanje delovanja dramske skupine znotraj Prosvetnega društva Savinja Mozirje. Dejstvo je, da so igralci s smrtjo dolgoletnega režiserja, scenarista in pisca Franja Cesarja nekako izgubili vzornika in spoštovanja vrednega kulturnega delavca. Vrzeli očitno niso zmogli prebroditi in vztrajati v skupini, ki je toliko let uspevala na odrskih deskah mozirskega prosvetnega doma. To dokazuje že desetletni molk dramske skupine, čeprav bi domače društvo bilo pripravljeno ustrezno pomagati, da bi oder spet oživel.

V času, ko mozirska kulturna dejavnost proslavlja stodvajset let igranja in recitiranja, petja in drugega delovanja, lahko le upamo, da bo kmalu nova skupina mladih prevzela pobudo v svoje roke in da bo sledila vzorom predhodnikov tudi na odru.



VDOVA ROŠLINKA
(1979)

PEVSKO OKROŽJE GORNJE SAVINJSKE DOLINE

priređi na Štefanovo 26. decembra 1933 v
dvorani g. Majerholda v Mozirju točno ob
3 popoldne

PEVSKI KONCERT

SPORED

Posamezni zbori pojejo:

- Smilcel:** Moja pesem / G. Ipavec / Mešani zbor
Siček / P. Jereb / Mešani zbor
Želja / Koroška narodna / Moški zbor
- Bočna:** Dekle, zakaj si tak žalostna / Narodna / Moški zbor
Slanica / Schwab / Moški zbor
Vinska / Schwab / Moški zbor
- Smartno ob Dreči:** Jadransko morje / A. Hajdrih / Moški zbor
Dofrkali / F. Korun / Moški zbor
Pevska koračnica / V. Vodopivec / Mešani zbor
Drstan / V. Vodopivec / Mešani zbor
- Nazarje:** Kmečka hiša / V. Vodopivec / Mešani zbor
Ponte dei sospiri / Sveclek / Mešani zbor
Zdravica / V. Vodopivec / Moški zbor
- Homec - Podhom:** Na bregu / J. Aljaž / Moški zbor
Sijaj solničice / T. Ferjančič / Moški zbor
- Mozirje:** Moja pomlad / I. Ocvirk / Mešani zbor
Kresovale tri devojke / E. Adamič / Mešani zbor
- Skupno pojejo** Slovanska pesem / S. Premrl / Mešani zbor
zbori: Oj, z Bogom ti planinski svet / Aljaž / Mešani zbor
Planinska roža / G. Ipavec / Moški zbor
Zabc / V. Vodopivec / Moški zbor



Vstopnina: sedeži Din 8.—, stojišče Din 4.—
Vsi prijatelji petja vljudno vabljeni! Odbor

Muhorjerna tiskarna v Celju

VABILO NA KONCERT ZDRUŽENIH ZBOROV IZ LETA 1933.

PEVSKA DEJAVNOST

Pevska zborovska dejavnost sega daleč v prejšnje stoletje. Že smo napisali, da so ponavadi delovali cerkveni pevski zbori tudi zunaj cerkve. To dejstvo je pripisati okoliščini, da je primanjkovalo ustreznega voditeljskega kadra. Organisti so bili dejansko prvi šolani zborovodje. Za naše območje so se šolali v celjski orglarski šoli. Čeprav so že prej številni samouki vodili pevske zборе, so šele organisti vnesli ustrežnejše načine dirigiranja in sploh vodenja zborov. Bili so tudi tisti, ki so iz šole prinašali novo glasbeno literaturo in s tem sodobne pesmi tistega časa. Ponekod so k zborovodstvu pristopili tudi učitelji, ki so včasih bili hkrati organisti.



MOZIRSKI PEVSKI ZBOR POD VODSTVOM VILJA KUNTARE (1919)

Že pred prvo svetovno vojno smo imeli cerkvene zборе, ki so delovali hkrati v domačem prosvetnem društvu. Tako je bilo tedaj tudi v Mozirju. Znatno so napredovali v času med obema vojnama tja do druge svetovne vojne. Kajti takoj po prvi svetovni vojni so se zbori združevali v zveze na ravni okrajev in tedanje banovine, pa tudi države.

To je omogočilo načrtno pospeševanje zborovskega petja tudi v strokovnem pogledu. Prirejali so številne tečaje, imeli so skupne nastope zborov, ki so jih vodili po znani pevovodje iz Ljubljane. Vse to je seveda povzročilo neko pritajeno tekmovanje, ki je pomenilo napredek na vseh ravneh.



MOZIRSKI PEVSKI ZBOR POD VODSTVOM KARLA VIRANTA (1920)

Tudi zbori iz Mozirja so se vključevali v razna tekmovanja, revije, skupne nastope in se ponavadi kar dobro izkazali. Nekoč je dejal celjski pevovodja Bogomil Gerlanc pred nekim okrajnim nastopom v Narodnem domu v Celju: "Zmagali bomo, če ne bo Šmihelčanov in Mozirjanov." Res je bilo tako, da so Šmihelčani tako zapeli koroške pesmi, kot jih ni zmožel nihče drugi. Naj ob vsem tem povemo drobno resnico. V Šmihelu je stari Šumečnik ugotovil, da pojejo le še precej stare in da bo treba novih pesmi. Imel je hlapca, ki je bil odličen pevec. Hitro je dojemal "viže", zato ga je nekega dne napotil na Koroško, kjer je tiste čase prepeval ljudski pesnik in pevec "Lisičjak" (Anton Lesičnik). Hlapec naj bi nekaj dni hodil z njim, se naučil pesmi in jih v glavi prinesel domov v Šmihel. Plačal ga je dobro in fant je svojo nalogo prizadevno opravil. Vsaj tako vedo povedati tisti, ki so bolje poznali Šumečnikovo pobudo za ustanovitev godbe na pihala, ki je res bila že pred prvo svetovno vojno dejavna. No, nas zanima le to, da je Šumečnikov hlapec prinesel kar številne koroške

pesmi "v glavi" med Šmihelčane. Ta prigoda pove, kako so naši ljudje ljubili slovensko pesem in kaj vse so počeli, da so jo negovali in ohranili. Če bi tudi hoteli, ne moremo podrobneje opisati dogajanja na tem polju kulture v času izpred prve svetovne vojne, saj manjkajo podatki in sploh viri. Smemo pa trditi, da je bilo zborovsko petje že tedaj dobro razvito.

Nekoliko več vemo o času po letu 1918. Tudi v tem obdobju so bili organisti v pretežni meri nosilci te dejavnosti. Pred Štefanom Skornškom je bil v Mozirju organist Karl Virant, ki se je pozneje preselil v Braslovče. Pevci so se zbirali v mešanem zboru, ker je tak zbor prepeval tudi v cerkvi. Ko je leta 1925 prišel v Mozirje za organista Štefan Skornšek, domačin iz Sel, je zborovsko petje resnično zaživelo. Skornšek je končal orglarsko šolo v Celju in si tako pridobil znanje tudi za zborovodstvo. Že pred tem pa je kot dijak šole v Celju že orgljal, kadar je bil doma. Iz cerkvenega mešanega zbora je po potrebi izločil sestav moškega zbora; ta je nastopal ob raznih posebnih prilikah.



MOZIRSKI PEVSKI ZBOR POD VODSTVOM ŠTEFANA SKORNŠKA (1925)

Brez dvoma zasluži Štefan Skornšek vsestransko priznanje za dolgoletno delo v mozirski pevski kulturni dejavnosti. Mozirski zbor se je redno udeleževal raznih pevskih srečanj in tekmovanj, ki so jih tedaj prirejali v okviru Pevske zveze

Dravske banovine. Vsekakor je bilo zborovsko delovanje med obema vojnama v Mozirju na višku.

Druga svetovna vojna je dobesedno utišala petje, saj se ni smelo na javnih prostorih niti slovensko govoriti, kaj šele, da bi si kdo upal v javnosti slovensko zapeti. Ko je bila leta 1944 v jeseni dolina osvobojena, seveda le začasno, je pevski zbor spet prepeval na vseh proslavah, teh pa tedaj ni manjkalo. Pesem je znova združevala ljudi in jim vlivala upanje, da bo kmalu konec hudega trpljenja, ki ga je pri nas povzročil okupator.

Skornšek je svoje prizadevno delo nadaljeval tudi po vojni in s svojim zborom pogosto nastopal. Toda, da je zbor bil, čeprav je deloval v okviru prosvetnega društva, le cerkven, je nekatere prenapeteže na mozirskem okraju motilo.



ANZOV OKTET NA SELAH (1947)

Toda nekdanji pevci tudi sicer niso mirovali. Komaj so nekateri izmed njih prišli domov in slekli vojaško suknjo, so že pritiskali na Anza Skornška, ki je delal v ljubijški tovarni, živel pa na Selah, da bi pričel s pevsкими vajami za moški zbor. Tako sta želela tudi oba starša Franc in Neža Skornšek. Doma je bil klavir, Anza je bil organist in zakaj bi torej zbor ne nastal na Selah? Pričeli so z vajami in hodili na vaje tudi po dve uri daleč. Prvič so nastopili med šmarnicami v cerkvi sv. Marije na Brezjah nad Mozirjem. V resnici so peli v svoje

veselje, pripoveduje Karel Pečnik, ki je bil od vsega začetka pevec v tem zboru. Peli so predvsem narodne in cerkvene pesmi. Kmalu so se zboru pridružile tudi ženske in tako je nastal mešani pevski zbor. Vendar so pozneje pevci našli pot v mozirski zbor, ki je že deloval v okviru prosvetnega društva in ga je vodil Štefan Skornšek.

Kot smo že omenili, je bilo v tistih časih dosti prenapetežev. Zbor v Mozirju jim je bil trn v peti. Pa so s pomočjo uradnika okraja Florjana Izidorja pričeli vaditi v moškem sestavu. Ko je bil Izidor premeščen v Šoštanj, je prevzel pevovodstvo Julij Gorič, še sedaj zelo ugleden pevovodja v Laškem. Zbor je štel kakih 40 pevcev, ki so predstavljali dobro in ugledno skupino. Leta 1946 so se udeležili občinske in okrajne revije pevskih zborov. Peli so tudi na okrožnem tekmovanju v Celju, tam pa se je nekoliko zalomilo. Po kakovosti so bili že vnaprej uvrščeni med najboljše, v domači občini pa so bili že prvaki. Nastopili so v Narodnem domu in kot je v navadi, so pred tem imeli vajo. Toda dva izmed pevcev, med njima Repnek, sta se šla oddejati. Tako nista vedela, da je bil dogovor, kako bodo peli pesem O večerni uri, da ne bodo ponavljali refrena. Nastop je potekal odlično, ko pa pride na vrsto omenjena pesem, so pred ponavljanjem pevci utihnili, le Repnek in še eden sta močno nadaljevala "mladi fant iz zdrave" To jih je stalo prvo mesto, osvojili pa so vsemu navkljub drugo, kar je bilo ob tako močni ponudbi zborov zelo dobro. Gorič je vodil zbor še v letu 1947, potem pa je odšel iz Mozirja. Pevci pa so prepevali v Štefanovem zboru naprej, vsaj dosti od njih! Tako je bilo vse do leta 1966. Tedaj je predsednik mozirskega Prosvetnega društva Savinja Jože Brunšek predlagal ustanovitev moškega zbora v sestavu društva. Dogovorili so se z Antonom Acmanom, da je prevzel umetniško vodstvo moškega zbora v Mozirju. Že prvi sestanek s pevci je potrdil pravilnost Brunškove odločitve. Zanimanje je bilo veliko. Težave pa so bile s prostorom za vadbo. Leta 1966 so postavili v sejno sobo občine klavir in pričeli vaditi.

Treba je povedati, da so najprej nastopili kot Pevsko društvo Lipa Mozirje, kmalu pa so se vključili kot sekcija v domače prosvetno društvo.



MEŠANI PEVSKI ZBOR MED NASTOPOM V MARIBORU (NAŠA PESEM),
PEVOVODJA ANTON AČMAN (1978)

Moški pevski zbor so ob ustanovitvi sestavljali pevci: Alojz Bele, Mozirje, Ivan Brezovnik, Radegunda, Zdravko Fajdiga, Ljubija, Franc Florjanc, Mozirje, Franc Goltnik, Ljubija, Jože Hriberšek, Mozirje, Alojz Janko, Mozirje, Stanko Kocjanc, Ljubija, Franc Krefelj, Mozirje, Milan Kojc, Mozirje, Jože Marolt, Brezje, Štefan Marolt, Mozirje, Linko Mrevlje, Mozirje, Jože Mogu, Mozirje, Ivan Mikek, Brezje, Franc Pečnik, Radegunda, Karel Pečnik, Radegunda, Janez Pečnik, Mozirje, Ivan Petrin, Mozirje, Anton Plesec, Mozirje, Alojz Podvratnik, Lepa njiva, Franc Podvratnik, Lepa njiva, Franc Praznik, Mozirje, Ivan Predovnik, Mozirje, Jože Prušek, Mozirje, Jože Puncer, Mozirje, Janko Robnik, Mozirje, Ivan Slatinšek, Ljubija, Jože Stropnik, Ljubija, Franc Škruba, Ljubija, Jože Vačovnik, Mozirje, Maks Vester, Mozirje, Slavko Zbil, Ljubija, Stanko Zager, Loke, Anton Žunter, Loke, Franc Pečnik, Mozirje.

Prvič so zapeli 8.3.1967 na proslavi praznika dela v Mozirju. 18. junija je zbor sodeloval na medobčinskem srečanju pevskih zborov v Zrečah. Seveda so jih pestile denarne težave, zato so v jeseni 1967 pripravili vinsko trgatév v dvorani TVD Partizan.



MEŠANI PEVSKI ZBOR POD VODSTVOM TONIJA ACMANA (1995)

To je potem bila prireditev, ki so jo pevci nekaj let ponavljali. Zbor se je redno udeleževal raznih srečanj, revij, prirejal je koncerte doma in v gosteh. Hkrati so člani vodstva zbora poskrbeli za občasno družabno srečanje pevcev. Nasploh je treba pohvaliti pripravljenost zbora za razna sodelovanja, saj poslej brez petja pevskega zbora PD Mozirje ni bilo pomembnejše prireditve. – Leta 1973 je bila v Mozirju revija pevskih zborov. To je bila kar velika in odgovorna naloga za pevski zbor, saj je bil gostitelj! Uvodne besede je napisal Anton Acman. – Vse je kazalo na to, da bo kmalu prišlo do ustanovitve mešanega pevskega zbora. Jeseni 1974 je bilo tako daleč. Pod vodstvom Antona Acmana je zaživel mešani pevski zbor v Mozirju. – Že to leto so pevci družno pripravili silvestrovanje v Mozirju, da bi si tako prislužili dodatna sredstva.

Mešani zbor so sestavljali:

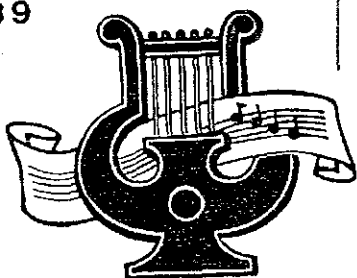
Soprani: Jožica Celinšek, Mozirje, Marija Grudnik, Mozirje, Vera Hrastnik, Slatine, Milena Kresnik, Mozirje, Anica Prisljan, Mozirje, Marija Repenšek, Mozirje, Jožica Rozoničnik, Ljubija, Ladka Selič, Mozirje, Metka Skornšek, Brezje, Anka Skornšek, Mozirje, Jerica Zidarn, Mozirje.

Slovenska pevska zveza
Področno združenje*Celje



**MEDOBČINSKA
REVIJA
PEVSKIH
ZBOROV**

1989



VABILO NA MEDOBČINSKO
REVIJO PEVSKIH ZBOROV

Alti: Vera France, Ljubija, Irena Glušič, Loke, Helena Goličnik, Brezje, Jelka Hrastnik, Slatine, Anka Hriberšek, Mozirje, Jožica Kranjc, Mozirje, Jožica Kumer, Mozirje, Minka Lemež, Loke, Terezija Pečnik, Radegunda, Tončka Prislán, Mozirje, Martina Reberčnik, Ljubija, Ana Tanjšek, Loke, Metoda Lomšek, Nizka,

Tenorji: Ivan Drev, Slatine, Tomaž Es, Mozirje, Daniel Glušič, Loke, Jože Korošec, Lepa Njiva, Janez Oblak, Lepa Njiva, Franc Pečnik, Mozirje, Stanko Praprotnik, Mozirje, Ivan Slatinšek, Ljubija, Franc Škruba, Letuš, Leopold Urbanc, Lepa Njiva, Drago Zgojznik, Loke.

Basi: Roman Čretnik, Loke, Franc Jurkovnik, Lepa Njiva, Martina Hrastnik, Slatine, Alojz Janko, Mozirje, Jože Kumer, Mozirje, Linko Mrevlje, Mozirje, Štefan Marolt, Mozirje, Anton

Mikek, Radegunda, Anton Napotnik, Radegunda, Janez Pečnik, Mozirje, Franc Pečnik, Radegunda, Anton Plesec, Mozirje, Jože Prušek, Mozirje.

V letu 1975 se je pevski zbor preimenoval v Pevski zbor Enakost v Mozirju. Omeniti je treba, da je moški zbor seveda deloval nemoteno naprej.

Kmalu so nastale težave s prostorom za vaje. Sejna soba je bila zaradi številnih sej zelo zasedena, klavir pa je zavzemal kar precej prostora, zato so pričeli vaditi v prostorih TVD Partizan. Da so našli boljše rešitev, so kupili elektronske orgle in tako so spet lahko vadili v sejni sobi občine. V letu 1977 so pevci spet pripravili silvestrovanje, ki je prineslo nekaj sredstev za zbor. V tem letu je zbor zapustil dotedanji predsednik Jože Prušek; njegovo funkcijo je prevzel Jože Kumer, ki je bil leta 1978 izvoljen za predsednika. Sploh je bilo leto 1978 nekako prelomno, ne le ker so pevci dobili enotne obleke, pač pa in predvsem, ker so se odločili sodelovati na zahtevnem pevskem srečanju v Mariboru. Tam so zapeli tri pesmi in bili dobro ocenjeni.



MOŠKI PEVSKI ZBOR NA PEVSKI REVLI NA REČICI (1989)

V letu 1978 so bile v Mozirju velike prireditve ob otvoritvi Savinjskega gaja. Na dan otvoritve je bilo v Mozirju toliko ljudi, da je preseglo vsa pričakovanja. Na slavnostnem delu otvoritve je zelo uspešno nastopil pevski zbor. Tudi v

tem letu so pevci pripravili silvestrovanje v dvorani TVD Partizan. 3. februarja 1979 so slovesno odprli prizidek h kulturnemu domu v Mozirju. Seveda je na tem slavlju pel tudi mešani pevski zbor. – V letu 1979 so se pripravljali prvič sodelovati na pevskem taboru v Šentvidu. 24. junija tega leta so torej prvič sodelovali tudi mozirski pevci na tej vseslovenki pevski prireditvi, kjer je tedaj pelo 183 zborov. – V letu 1980 so v zboru doživljali osip članstva. – Pojav, ki se dogaja v vsakem društvu. Pevcev to ni motilo, da ne bi sodelovali na vseh javnih prireditvah v kraju še naprej. Hkrati so vstopali v društvo tudi mlajši člani, kar je delovalo spodbudno. – 7. junija 1981 so nastopili na prireditvi Mali tabor v Grižah. – 21. junija so se spet podali v Šentvid in tam sodelovali na pevskem taboru. V tem letu so pevci končno dobili svojo pevsko sobo v mozirskem kulturnem domu, kar je omogočilo nemoteno delovanje zbora in seveda boljše delovne pogoje. – Leta 1982 je zbor dobil zlato plaketo ZKO Mozirje kot priznanje za uspešno delo in delež pri ohranjanju zborovske pevške kulture v Mozirju.

Seveda je zbor razveseljeval ljudi domala na vseh slavnostih, ki so bile v Mozirju in okolici. Dejstvo je, da nikoli ni odrekel sodelovanja, če je katero izmed društev zaprosilo za to. Tako so se tudi planinci leta 1983 oddolžili zboru z zlato spominsko značko. Ljudje so zbor dejansko smatrali za svojega. V tem letu so ponovno sodelovali na pevskem Malem taboru v Grižah in nato na slovitem pevskem taboru v Šentvidu. Zborovodja si je prizadeval nekoliko prenoviti zbor, na kar je moški zbor spet vadil in nemoteno deloval naprej.

V letu 1984 prevzame predsedstvo pevskega zbora dolgoletni in zaslužni pevec Anton Plesec. Zbor tudi to leto sodeluje doma in v drugih krajih tako na slavnostnih prireditvah kot s samostojnimi koncerti. – Mali pevski tabor v Grižah je bil tudi leta 1985. Pozneje so pevci spet sodelovali še na taboru v Šentvidu. Zborovodja Anton Acman je s prenovo zbora dosegel ponovno delovanje moškega pevskega zbora.

Galusove značke zaslužnim pevcem so podelili 14.4.1985. Prejeli so jih:

bronaste: Bernarda Ermenc, Tomaž Es, Lenka Goličnik, Marija Grudnik, Anton Korošec, Jožica Kumer, Minka Lemež, Anica Prisljan, Jolanda Rebič, Anica Skornšek, Ana Tajnšek, Jože Terbovšek, Leopold Urbanc, Alenka Žagar, Jože Repenšek in Slavko Hrastnik;

srebrne: Franc Jurkovnik, Štefan Marolt, Linko Mrevlje, Janez Oblak, Franc Pečnik, Anton Plesec, Ivan Slatinšek in Franc Škruba.

22. PEVSKA REVIJA ODRASLIH ZBOROV

BOČNA, 16. MAJ 1992



PROGRAM

**ZDRAVLJICA - ŽPZ BOČNA
POZDRAVNI GOVOR
PREDSTAVITEV PEŠNIKA
EDIJA MAVRIČA
NASTOP PEVSKIH ZBOROV
NASTOP KVARTETA
AVE**

VABILO NA PEVSKO REVIJO V BOČNI

Leta 1986 je bilo kot običajno zelo pestro za mozirske pevce. Spet so sodelovali na pevskem taboru v Šentvidu. Društvo upokoencev je dalo pobudo za ustanovitev upokojenskega pevskega zbora v mešanem sestavu. Zborovodja Anton Acman je tudi ta zbor prevzel kot umetniški vodja.



MEŠANI PEVSKI ZBOR V POVORKI V STIČNI (PEVSKI TABOR 1987)

V Griže in v Šentvid so pevci odšli tudi v letu 1987. Te prilike so, kot že običajno, izkoristili še za družabni del, hkrati pa so si ogledali razne znamenitosti v teh krajih. – "Mozirje nekoč" se je imenovala turistična prireditev v Mozirju, ki je leta 1988 potekala v domačem kraju. Pevski zbor je imel pri tem velik delež in je razveseljeval z vaškim petjem krajane vseh predelov Mozirja. Že desetič so pevci sodelovali na taboru v Šentvidu. – Leto za tem so pevci spet sodelovali v Grižah na malem taboru in seveda tudi v Šentvidu na pevskem taboru. Zborovodja Anton Acman je izrazil željo, da prepusti vodstvo mešanega zbora, ker je preveč obremenjen. Za njim je prevzel pevovodstvo tega zbora njegov sin Anton Acman mlajši. – V letu 1990 so naši pevci spet sodelovali na malem taboru v Grižah in na pevskem taboru v Šentvidu.

Posebno slovesno je bilo 23. novembra 1991 v Mozirju, ko so obeležili obletnico moškega zbora: 25 let so že peli,

gostovali v raznih krajih Slovenije in prizadevno sodelovali na najrazličnejših prireditvah doma, seveda so tudi v Mozirju prirejali samostojne koncerte.

Na slovesnosti v dvorani kultunega doma so po koncertu podelili še Galusove značke. To visoko pevsko priznanje so prejeli:

bronasto (5 - 15 let v zboru): Stanko Bizjak, Ferdo Brinjevec in Franc Brezovnik;

srebrno (15 - 25 let v zboru): Stanko Praprotnik in Anton Mikek;

zlato (nad 25 let v zboru): Franc Goltnik, Karl Pečnik, Ivan Slatinšek, Franc Florjanc, Franc Pečnik iz Trnavč, Jože Vačovnik, Danilo Mrevlje, Albin Skornšek, Janez Pečnik, Linko Mrevlje, Alojz Janko, Štefan Marolt in Anton Plesec.

V mešanem pevskem zboru pa so dobili odličja:

bronasta Anka Čretnik, Nežika Korošec, Marica Skornšek, Angelca Šuster, Magda Port, Bojan Škruba, Janko Šumečnik, Leopold Zgojzdnik in Anton Acman mlajši;

srebrno Minka Šolar, Ana Tajnšek, Lenka Goličnik, Bernarda Ermenc, Anica Skornšek, Alenka Žager in Ivan Vrbuč;

zlato Franc Jurkovnik, Franc Škruba in Janez Oblak.



MEŠANI PEVSKI ZBOR POD VODSTVOM TONIJA ACMANA

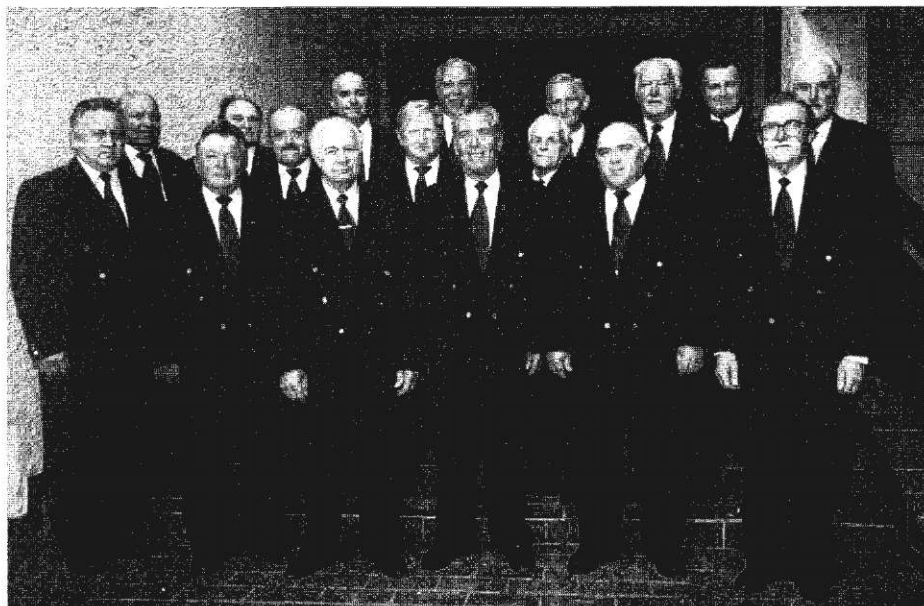
Zbor je spet sodeloval na pevskem taboru v Šentvidu. – Prav razveseljivo je, da se je v tem letu vključil v mozirsko prosvetno društvo nov zbor. Gre za otroški pevski zbor, ki ga vodi Ivana Žvipej. Nastopi najmlajših so mikavni in vedno lepo sprejeti. – Že štirinajstič so bili naši pevci na pevskem taboru v Šentvidu. Tudi tokrat so si spotoma ogledali razne znamenitosti krajev, skozi katere so se peljali. Pisalo se je leto 1992. Seveda pa niso manjkali niti v Grižah na malem taboru. – V letu 1993 so znova sodelovali v Šentvidu na taboru. – Leta 1994 so spet peli v taboru v Šentvidu in ob tem imeli zanimiv izlet. Sodelovali so tudi na reviji pevskih zborov v Mozirju.



OKTET ROŽMARIN POD VODSTVOM TADEJE CIGALE (1994)

Dvajsetletni jubilej je praznoval mešani pevski zbor 29. aprila 1995 v dvorani mozirskega kulturnega doma. Pred tem so sklenili, da ne bodo več pisali v svoje ime besede "Enakost". – Mešani pevski zbor je imel skupni koncert z godbo na pihala občine Mozirje, ki jo je vodil Franci Goljuf, zbor pa kot doslej Anton Acman mlajši. – Nanovo se je vključil v mozirsko prosvetno društvo oktet Rožmarin, ki ga vodi prof. Tadeja Cigale.

Velika slovesnost je bila 9.junija 1996 v dvorani mozirskega kulturnega doma. Slavila sta moški pevski zbor tridesetletnico, pevski zbor društva upokojencev iz Mozirja pa desetletnico delovanja. Oba zbora vodi Anton Acman. Ob tej priliki so podelili Galusove značke pevcem enega in drugega zbora. Pevski zbor Prosvetnega društva Mozirje se je tudi to leto udeležil pevskega tabora v Šentvidu.



MOŠKI PEVSKI ZBOR POD VODSTVOM ANTONA ACMANA OB 30 LETNEM JUBILEJU (1996)

Galusove značke so prejeli:

zlate Helena Deleja, Stane Praprotnik, Marija Točaj, Zofka Marolt, Alojz Zavolovšek in Jože Kumer;

srebrne Zdravko Fajdiga, Angela Kresnik, Franjo Steiner, Marija Završnik, Ferdo Brinjovec, Franc Brezovnik, Cirila Hriberšek, Angela Glušič, Marica Skornšek, Nežika Korošec, Leopold Zgojzdnik, Anton Napotnik, Leopold Urbanc, Tomaž Es, Bojan Škruba in Anka Čretnik;

bronaste Bernarda Brezovnik, Minka Zavolovšek, Marta Germadnik, Ana Zagožen, Rezika Bizjak, Marko Rozoničnik, Jure Šumečnik, Martin Brezovnik, Gregor Reberšak, Brane Pečnik, Rober Hudolin, Anton Goličnik, Anica Štiglic, Fanika Fajdiga, Anica Rebič, Terezija Dolšak, Dragica Kamenšek,

Ivanka Janko, Marija Potočnik, Milka Hren, Pepca Repenšek, Franc Punčuh in Franc Federnsberg.

Sprehod skozi pevsko kulturno dejavnost v Mozirju bi lahko bil še veliko daljši, toda prostor v zapisu ne dovoljuje večjih podrobnosti, kajti če bi našteali vse nastope naših pevcev, bi potrebovali samo za te celo knjigo.



OTROŠKI PEVSKI ZBOR POD VODSTVOM IVANE ŽVIPELI (1992)

RECITACIJSKA SKUPINA

Recitacije so bile od samega začetka slovenskega kulturnega nastopanja v javnosti zelo priljubljena oblika kulturnega izražanja. V Mozirju zasledimo prve take nastope že sredi prejšnjega stoletja, ko je režiser Janez Lipold pripravil proslavo za praznik Cirila in Metoda. Ob tem dogodku so na trgu posadili lipo, ki je sedaj ni več. Umakniti se je morala širitvi ceste. – Potem so se recitatorji posodobljali oziroma prilagajali času in potrebam, vendar pa ostaja ta zvrst kulturne dejavnosti živa vse do sedanjih dni.

V Mozirju je prosvetno društvo vedno imelo recitacijsko skupino. Po potrebi so pritegnili k sodelovanju še šolske otroke, kajti več ali manj so vodile to skupino učiteljice mozirske šole, ki so podobno delovale tudi na šoli. – Žal nimamo točnejših podatkov za čas pred drugo svetovno vojno. Po drugi svetovni vojni pa so že septembra 1945 spet recitali na prvi kulturni prireditvi, tedaj pod vodstvom Franja Cesarja.



HELENA KOJC SPREJEMA ZLATO PLAKETO ZVEZE KULTURNIH ORGANIZACIJ OBČINE MOZIRJE

Omeniti velja, da so mozirski kulturni delavci konec poletja 1945 pripravili proslavo za sprejem izgnancev v Mozirju. Osrednja točka sporeda je bila recitacija, ki naj bi vsebinsko ponazorila vso trpkost usode naših izgnancev. Še istega leta so se s podobno prireditvijo Mozirjanom zahvalili izgnanci. Vodila jih je Helena Kojc, ki se je na vaje vozila iz Gornjega Grada, saj v Mozirju ni imela kje bivati: vse, kar so starši pred vojno imeli, je bilo prazno ... – Takoj ko je v Mozirju nastopila službo Helena Kojc, je prevzela skrb za recitacijsko skupino pri prosvetnem društvu. Delo se je zelo razmahnilo, postalo pa je tudi kakovostnejše. Ob sebi je Helena Kojc vzgajala Faniko Urbanc, ki je pozneje nekaj časa vodila skupino.

Recitacijska skupina se je redno pomlajevala, vedno je bilo dovolj delavoljnih ljudi. Tako ni bilo proslave brez sodelovanja recitatorjev. Tudi pri raznih drugih kulturnih dogodkih niso manjkali, denimo pri otvoritvi številnih razstav v Galeriji Mozirje in seveda tudi druge. Spomnimo le, da je bil zelo opazen delež skupine pri otvoritvi Savinjskega gaja. Tudi na srečanjih z raznimi gosti, ki so skupinsko prihajali v Mozirje, niso nikoli manjkali recitatorji. Lotili so se celo dramske recitacije ob prireditvi Mozirje nekoč v letu 1987, tedaj pod vodstvom Antona Veneka.

Helena Kojc se rada spominja na delo z mladimi ljubitelji lepe slovenske besede, ki so delali le za priznanje in seveda v svoje veliko zadovoljstvo. Težave pa so domala redno nastajale, ko je bilo treba postaviti na oder fantovsko zasedbo. Fantje se niso kaj radi udeleževali v recitacijski skupini. Dekleta so bila bolj navdušena nad sodelovanjem. Večkrat so pripravili samostojne recitale, pogosto pa so sodelovali skupaj z zborom prosvetnega društva, kajti z Antonom Acmanom je bilo lepo delati in sodelovati. Lepa beseda izrečena na odru je vendarle pomenila mladim veselje. Delo je potekalo v zadovoljstvo gledalcev in poslušalcev v Mozirju. Včasih je nastopila številčno močna skupina, tudi do 25 recitatorjev. Mladi so tako spoznavali žlahtno domačo besedo, hkrati pa vse zvrsti umetniške besede, partizansko pesništvo, prozo, otroško poezijo, ljubezensko liriko in socialno liriko ter prozo. Pri delu so redno pomagale učiteljice Milica Zupan, Marija Breznik, Vida Prušek in učitelj Ludvik Es. Zupanova je veliko pripomogla k ustrezni sceni za recitale, medtem ko je Breznikova pomagala s svojimi pevci. Ko pa so morali priskrbeti opremo za recitatorje, so solidarno pomagale vse navedene učiteljice. Včasih je bilo treba najti primerno obleko, včasih kakšne

predmete, ki so bili značilni za predvajane recitale, včasih pa so morali zagotoviti tudi ustrezno glasbeno spremljavo.

Dela je bilo dovolj in tudi skrbi ni manjkalo. Posebno občutljiva je bila naloga izbire literature. Tu so se v glavnem odločali za domače avtorje; tako so mladi recitatorji spoznavali domače pesništvo in slovensko prozo. Če sežemo v spomin, kdo vse je v skupini recitatorjev deloval, se Helena Kojc spominja tehle imen oziroma priimkov: Franci Kotnik, Bogdan Prišlan, Franci Fužir, Tomislav Tavčar, Tonči Jakšič, Robi Klemenak, Janko Petrin, Peter Skornšek, Tomaž Mrevlje, Matija Blagojevič, Robi Prušek, David But, Fanika Urbanc, Simona Vjestić, Tatjana Mrevlje, Navenka Breznik, Metoda Škrebliin, Jadranka Prodnik, Milena Blagojevič, Manica Blagojevič, Nena Kojc, Danica Sever, Damjana Osterc, Jana Žager, Darinka Golob, Marjana Skornšek, Romana Fužir, Alenka Vester in Katarina Herček.

Seveda naštevanje ne more biti popolno, ker pač manjkajo potrebni zapisi. Helena Kojc se opravičuje, če je koga izpustila. Posebej velja poudariti, da je Fanika Urbanc imela izreden smisel za recitiranje in dobro poznavanje literature, zato se je še posebej izkazala.

Na strani 58 se popravi zadnji odstavek, ki se pravilno glasi:

Ko je Helena Kojc delo v recitacijski skupini predala, je dve leti vodila to skupino Darinka Marinc, kamor je povabila svoje sovrstnice. Po letu 1983 in vse do današnjih dni je pripravljala proslave in recitacije za različne prireditve Anton Venek s svojimi ključnimi recitatorji kot so Darinka Marinc, Roman Čretnik, Lenka Žagar, Robert Klemenak in Judita Marovt. Vsekakor velja tudi za recitacijsko dejavnost reči, da v okviru možnosti uspešno deluje, kar je še posebej pomembno za mlajše recitatorje, ki na ta način izoblikujejo svojo govorico in spoznavajo predvsem domačo literaturo.

Lutkarska skupina prosvetnega
društva Mozirje

avtor:

JAN WILKOWSKI:



TRDOGLAVČEK: MARJANA REPENŠEK

OČKA MEDVED: JURE REPENŠEK

KUŽEK: RENATA ZAVRŠNIK

LISICA: DARJA ES

KOKLJA: LIJANA POLIČNIK

PIŠČE

GLASBA: ALEŠ ES

LUTKE IN SCENO SO IZDELALI LUTKARJI SAMI

VABILO LUTKARSKE SKUPINE

LUTKARSTVO

V času ravnateljavanja profesorja Maksa Vestra na mozirski šoli, so tukajšnje učiteljice ustanovile lutkarsko skupino v okviru prosvetnega društva Mozirje. Ta skupina je marljivo delovala kakih šest let. Tako smemo prav njih šteti kot začetnike lutkarstva v Mozirju.

Že leta 1983 je lutkarje spet oživel Jure Repenšek. V okviru mozirskega prosvetnega društva so pričeli delovati in pripravljati naslednje predstave:

Medvedek trmoglavček - leta 1984, vodstvo Marija Repenšek.

Sovica Oka - leta 1985, vodstvo Jurij Repenšek.

Butalska razglednica - leta 1986, vodstvo Jurij Repenšek.

Marsovčki hočejo na zemljo - leta 1987, vodstvo Jurij Repenšek.

Improvizacija o Sinjebradcu - leta 1988, vodstvo Jurij Repenšek.

To je bila tudi zadnja predstava lutkarske skupine mozirskega prosvetnega društva. Vsekakor bi morali to kulturno dejavnost spet oživeti, saj prav naši najmlajši doživeto uživajo ob lutkah in lepih lutkarskih predstavah.

KNJIŽNICARSTVO

Bralne navade so za vsako omiko temelj in predstavljajo učinkovit način izobraževanja. Tedaj, ko še ni bilo sodobnih sredstev obveščanja, kot sta radio in televizija, so prav knjige pomenile okno v svet. Časniki so le postopoma prihajali v domove, pa saj je bilo treba kar dolgo čakati, da so pričeli časopisi izhajati tudi v slovenskem jeziku. Po letu 1848 so se glede tega razmere hitro spremenile na bolje. S tem, ko so pričele delovati čitalnice, so ponudile v krajih, kjer so obstajale, knjižnice in bralnice. V slednjih so bili na voljo tudi časniki raznih vrst. Tiskana beseda je dolgo veljala za najmočnejše sredstvo obveščanja in kulturne osveščenosti.

V Mozirje smo dobili čitalnico že leta 1877. To je dejansko začetek knjižničarstva v našem kraju. Po razcepu v slovenskih vrstah so imeli knjižnice tako v okviru Katoliškega izobraževalnega društva, kot tudi pri Sokolu. Okupator se je leta 1941 nekulturno znesel nad našimi knjigami, jih uničeval in ogromno odtujil. Dejansko so jih največ predelali za papir v Radečah. To je bil začetek raznarodovalne politike fašističnih in nacističnih mogotcev. Tudi knjige iz omenjenih društev so postale plen okupatorja.



NA DAN
OTVORITVE
PRIZIDKA,
KAMOR SE JE
SELILA
KNJIŽNICA.
OTVORITEV JE
BILA 3.
FEBRUARJA
1979.

Takoj po drugi svetovni vojni so zavedni ljudje pričeli zbirati preostanke slovenskih knjig. Prosvetno društvo je v zasilnih prostorih poskrbelo za prvo izposajo. Vsega so imeli do vključitve knjižnice v Zvezo kulturnih organizacij občine

Mozirje le kakih 850 knjig. Pa vendar, začetek knjižničarstva je bil tu in prav to je temelj sedanje knjižnice, ki nam je lahko v vsakem pogledu v ponos. Do sredine leta 1973, ko je knjižnico prevzela osrednja občinska kulturna organizacija, so knjižničarke opravljale delo ljubiteljsko. Med njimi najdemo Faniko Mutec, Drago Vajd, Anico Horvat, Drago Puncer in Anico Žiher.

Fanika Mutec se je spominjala začetkov knjižnice po letu 1945 takole: "Kmalu po vojni je bila dana pobuda za ustanovitev knjižnice v Mozirju. Znano je, da so Nemci po letu 1941 množično zažigali slovenske knjige. Vendar so jih reševali zavedni ljudje in marsikje so imeli skrite knjige, tako so jih lahko darovali za knjižnico. Zbrali smo 359 knjig in pričeli z izposojjo. Nekaj knjig smo dobili tudi v Celju, pa tudi celjski okraj je pomagal zagotavljati knjige. Težave pa so nastale s prostorom za knjižnico; rešili smo jih tako, da smo našli kotichek v domu TVD Partizan. Kmalu so telovadci potrebovali prostore in smo se morali seliti, čeprav je knjižnica poslovala v spodnji dvorani enkrat na teden. Tudi izposojevalnino smo uvedli. Okraj Celje nam je namenil nekaj denarja za nabavo knjig. Obogatili smo knjižnico z novimi knjigami. Kot rečeno, morali smo se seliti v šolo, kjer smo kar nekaj časa domovali. Končno smo se selili v kulturni dom, kjer je knjižnica še danes, vendar neprimerno bolj bogata in v lepih prostorih, kot se za takšno ustanovo spodobi."

Nikoli ne kaže podcenjevati še tako skromne kulturne dejavnosti. Tudi knjižnica je začela skromno svoje poslanstvo v Mozirju, a je kmalu prerasla v sodobno, poklicno ustanovo, ki organizacijsko in vsebinsko pomeni velik napredek za širše območje v tem predelu naše domovine, saj razpolaga danes, ko deluje v okviru Zavoda za kulturo Mozirje bogato knjižnično gradivo. Knjig in revij ima 45.000 enot, sem sodijo tudi video in zvočne kasete. Letna izposoja se je dvignila na 75.000 primerov, to pa z drugimi besedami pomeni, da je v tem času obiskalo knjižnico kar 27.000 bralcev. Sodobna organiziranost narekuje delovanje po oddelkih in sicer mladinskem, oddelku za odrasle in še preko čitalnice. Knjižnica nudi bralcem svoje zaklade še v zunanjih enotah; te so v Nazarjah, Gornjem Gradu, Novi Štifti, Rečici, Lučah, Ljubnem, Solčavi in v Šmihelu.

Poleg vsega navedenega nudi knjižnica najmlajšim pravljичne ure; teh je bilo lani 14, pripravlja literarne uganke in kvize za osnovne šole in omeniti velja še številna strokovna vodstva po knjižnici.



*Fran Tratnik:
Vladimir Levstik
(risba s črno kredo 1906)*

ZLOŽENKA ZA RAZSTAVO VLADIMIRJA LEVSTIKA

RAZSTAVNA DEJAVNOST

Prosvetno društvo Mozirje je konec sedemdesetih let sklenilo pripravljati razne razstave, ki bi širile vedenje ljudi o književni, likovni in splošno ustvarjalni kulturi. Pravega prostora za razstave tedaj še ni bilo. Najprej so bile v zgornjem nadstropju prizidka, kar pa je povzročalo težave zaradi dostopa. Vsekakor je bila pobuda društva začetek sedaj zelo bogate razstavne dejavnosti v Mozirju. Ko so delali načrte za prenovo spodnjih prostorov doma, je društvo naročilo ureditev galerijskih prostorov, ki so jih pozneje še razširili.



PRVE RAZSTAVE SO BILE V DRUGEM NADSTROPIJU NOVEGA PRIZIDKA. 5. APRILA 1980 JE BILA RAZSTAVA KARDELJEVIH KNJIŽNIH DEL.

Mozirje ima sedaj dostojno galerijo, ki je sprva delovala v okviru Zveze kulturnih organizacij občine Mozirje, po reorganizaciji kulturnih organizacij v Sloveniji pa v sestavi Zavoda za kulturo Mozirje.

Seveda so sedaj na voljo ustrezni pogoji za prirejanje razstav večjega obsega in pomena, gotovo pa je začetek

pomenil spodbudo za razstavno dejavnost v Mozirju. Pa ne le to: v prostorih galerije so možne razne druge prireditve, kot literarni večeri in podobno. Vsekakor gre zasluga za tako pestro galerijsko življenje prav tistim skromnim začetkom in domačemu prosvetnemu društvu.

Omenimo nekaj začetnih razstav v Mozirju po dograditvi prizidka k domu:

9. februarja 1980 - Vladimir Levstik in njegovo delo

8. maja 1980 - likovna razstava del delavcev javne varnosti

9. februarja 1981 - fotografije Mozirje skozi čas

9. septembra 1981 - Gornja Savinjska dolina v boju

Vmes je bila še razstava o književnem delu Edvarda Kardelja.

Prosvetno društvo je leta 1980 nabavilo panoje, vitrine pa je naročila in tudi plačala Občinska organizacija zveze borcev NOV.



SODOBNI PROSTORI GALERIJE SO GOSTILI DOSLEJ ŽE VELIKO PRIZNANIH UMETNIKOV IN USTVARJALCEV. PRIZOR JE POSNET 16. DECEMBRA 1994, KO JE BILA RAZSTAVA SLIKARJA JANEZA KOVAČIČA IZ LJUBLJANE.

Bili so skromni začetki, pa vendar hkrati pomembna spodbuda, ki je v končni obliki dala to, kar danes imamo. S ponosom smemo ugotoviti, da hodi mozirski Kulturni center vstric z veliko večjimi podobnimi ustanovami, kar nenazadnje potrjujejo tile podatki. Od 5. decembra 1981, ko so bili odprti novi razstavní prostori je bilo vsega 86 razstav, od teh 53 likovnih, 18 dokumentarnih, 1 arheološka in 14 šolskih. Poleg tega je knjižnica pripravila še 54 priložnostnih razstav in 22 literarnih večerov.

KINO SEKCIJA

V okviru prosvetnega društva v Mozirju deluje tudi kino sekcija. Vse do leta 1960 Mozirje ni imelo lastnega kina. Že davno pred tem so predvajali filme v Nazarjah, v Mozirju pa so tedaj o tem šele razmišljali. Že v poglavju, ki opisuje potek prenove prosvetnega doma, smo napisali, kako je tedanja kulturna "smetana" v republiki ocenjevala kulturno ponudbo v okviru kulturno - umetniških društev. Dejstvo pa je, da je kino postal nekako krik tistega časa.

Spoštovani darovalec!

Svečana otvoritev preurejenega kulturno-prosvetnega doma s sodobnim odrom, privlačno dvorano s kinom, je ena pomembnih kulturnih pridobitev kraja Mozirje in vse okolice.

S to otvoritvijo bomo dostojno proslavili dan republike 29. november 1960.

Našim akcijam za uresničitev teh dolgoletnih želja ste tudi Vi dobrohotno sledili, ko ste s svojim osebnim prispevkom v materialu, denarju, delu ali kako drugače omogočili, da smo dosegli v svojih naporih maksimalno možnost v gradnji lastnega za naš kraj tako nujno potrebnega kulturnega objekta.

Za Vaše nesebično sodelovanje pri tem velikem delu našega odbora se Vam iskreno zahvaljujemo!

V novembru 1960.

**Odbor za gradnjo
Kulturnega doma PD Mozirje**

VABILO NA OTVORITEV MOZIRSKEGA KINA IZ LETA 1960

Seveda televizijskih sprejemnikov si ljudje na deželi še niso mogli privoščiti, zato je bila želja po filmih iz vsega sveta razumljiva.

Dvorana mozirskega kulturnega doma, kakršna je bila pred letom 1960, ni ustrezala potrebam kina. Bile so nujne obsežne prezidave in seveda še nabava kinoaparature. Prva predstava je bila ob državnem prazniku (29. november) leta 1960. Kino sekcijo je vodil Franjo Steiner, tedanji predsednik prosvetnega društva Mozirje. Začeli so s predstavami ob sobotah in nedeljah. Kmalu se je pokazalo, da je želja po več predstavah. Sklenili so pogostejše predvajati filme, torej v četrtek, soboto in nedeljo. Število obiskovalcev je narastlo na povprečno 150 na predstavo, to pa je že narekovalo še dodaten dan predvajanja. Tako so poslej tudi ob torkih vrteli filme. Na začetku je filme naročal in izbiral Franjo Steiner ob pomoči sina Franja. Za njim je sekcijo prevzel Peter Širko, ki jo vodi še danes.

Ko so prihajali televizorji v naše domačije, se je zanimanje za kino hitro poleglo. Tako so morali v letu 1980 preiti na dvakratno predvajanje filmov v tednu; ostalo je spet pri sobotah in nedeljah. Sedanji podatki kažejo, da se zanimanje za kino spet večja. Povprečno naštejejo na predstavo 50 gledalcev.

Peter Širko se spominja težav, ki so bile v časih prejšnje države z naročanjem filmov. Bila je cela kopica distributerjev, filmski izbor pa je postajal vse slabši, saj je za dobre filme distributerjem manjkalo denarja. Težko je bilo redno skrbeti za pestro vsebino filmov. Od leta 1975 dalje je postajalo stanje glede tega vse kritičnejše. Sedaj imamo v Sloveniji tri distributerje in boljši izbor filmov. Zato skrbijo v sekciji, da prihajajo v naš kino filmi, ki so zanimivi in kakovostni.

Sprašujemo, zakaj se zanimanje za kino večja. Odgovor bi morda našli v tem, da se ljudje spet radi družijo, saj smo v televizijskem transu postali popolni samotarji. To pa je slabo, kajti človek je končno le družabno bitje.

Pa še nekaj besed o kino opremi. Začeli so z Iskrino aparaturo; dobro je tekla, vendar ni bila več sodobna. Leta 1980 so kupili češko opremo, s katero so še danes zadovoljni. Naša kino dvorana je lepa in po prenovi kar privlačna. Pričakujemo, da bo še dolgo ustrezala pestri ponudbi na vseh področjih kulturnih dejavnosti.



VESELOIGRA MATIČEK SE ŽENI (1984)

PRENOVE KULTURNEGA DOMA V MOZIRJU

Že pred drugo svetovno vojno, nekako sredi tridesetih let, so pričeli priprave za gradnjo kulturnega doma v Mozirju. Nosilki naložbe sta bili Kmečka hranilnica in posojilnica in Kmečka zadruga v Mozirju. Seveda so pobirali prispevke krajanov za dokaj drago naložbo. Pozneje so kmetje prispevali veliko lesa in končno so v pozni jeseni leta 1940 imeli dvorano na razpolago. Načrti so bili obsežnejši, kot je v končnem stavba izgledala, pa že dovolj uspešni, da so kraju zagotovili še eno prireditveno dvorano. Dom je dočakal okupacijo nedograjen in neometan. Pobudo za gradnjo doma je dal Fortunat Remše, ki je potem vodil vsa dela na stavbi. Ko pa je bila dvorana gotova, je podaril stole in še nekaj manjše

opreme. Takoj po vojni je stavbo prevzela združna organizacija, ki jo je delno uporabljala za skladiščne prostore.

Pozneje je stavbo prevzela v last Zgornjesavinjska kmetijska zadruga. Tudi ta je uporabljala spodnje prostore doma za skladišča. Razen tega je bila tam v neposredni bližini še stara hiša, danes je ni več; tudi v njej so bili skladiščni prostori zadruge. Leta 1947 so imenovali gradbeni odbor in pričeli dograjevati stavbo. Zataknilo se je pri denarju in dela so kmalu ustavili.



IGRA SRCE NE LAŽE (1976)

Torej so tudi v Mozirju sledili glasu po "sodobni" kulturi in si zaželeli kino, tembolj, ker je v Nazarjah že deloval. Prosvetno društvo je imenovalo leta 1957 nov gradbeni odbor, ki ga je tokrat vodil Franjo Steiner, člani pa so bili Jože Ivanuša, Ivan Pavlin, Dane Melavc in Milan Kojc. Seveda je naloga bila težka, ne le zaradi denarnih stisk, pač pa tudi zaradi nabave gradbenega materiala, ki ga je bilo težko dobiti. Vendar gre gradbenemu odboru zasluga, da so 29. novembra 1960 predvajali prvi film v novourejeni dvorani. Dela so bila tudi gradbeno zahtevna, saj so oder prestavili na drugo stran dvorane, tam kjer stal dotlej, pa so uredili prostor za filmsko

aparaturu. Denar je pritekal iz virov občine, Zveze kulturnih organizacij občine Mozirje in seveda še iz drugih prispevkov.

K sreči gradbeni odbor ni izključil še možnega odrskega delovanja, saj je oder zgradil v dokaj velik prostor, ki še danes omogoča postavitev večjih prireditev oziroma dramskih del. Občinski ljudski odbor Mozirje je izdal 3. septembra 1960 odločbo, s katero dodeljuje Prosvetnemu društvu Mozirje brezplačno in trajno uporabo vseh prostorov nad zadružnimi skladišči v domu. Sem so spadale še zemljiške površine okoli zgradbe. Vse to je bilo vpisano v zemljiško knjigo na temelju sodne odločbe Okrajnega sodišča v Šoštanjju z dne 29. aprila 1961. Tedaj je bil solastnica spodnjih skladiščnih prostorov Zgornjesavinjska kmetijska zadruga Mozirje. V letu 1966 so s sredstvi prosvetnega društva opravili nedokončana zidarska dela na domu (omet dograjenega dela). V domu so uredili centralno ogrevanje, saj so pozimi v kinodvorani gledalci pogosto sedeli odeti v odeje, tako je bilo hladno.



KOMEDIJA HOTEL ZA NORCE (1981)

Ko se je leta 1973 osamosvojila knjižnica in postala občinska, je društvo uredilo kurjavo na olje in usposobilo prostore za knjižnično skladišče. Knjižnica je tako pridobila dva prostora, urejen je bil tudi vhod v spodnje prostore prizidka doma.

Srednjeročni načrt razvoja občine Mozirja za obdobje 1976 do 1980 saj predvideval dokončno izgradnjo kulturnega doma v Mozirju. Zgradili naj bi potreben prizidek in uredili skladiščne prostore Zadruga za kulturne namene. Pričeli so pripravljati načrte, saj so predvidena dela bila v vsakem pogledu zelo zahtevana. Ko še ni bilo soglasja z zadrugo o prevzemu njihovih prostorov, so se leta 1977 lotili nalog za prvi del izvedbe celotnega načrta. Dogradili so prizidek, preuredili in obnovili dvorano in še druge prostore v rabi prosvetnega društva. Med drugim so uredili kotlovnico z večjo zmogljivostjo.



MED PRENOVO DOMA V LETU 1989

Dela so bila zaključena, tako da so nove prostore odprli za kulturni praznik leta 1979. Tja se je preselila knjižnica, pevski zbor in arhiv, pozneje pa še krajevna skupnost Mozirje. – Takoj za tem so stekle priprave za prenavo dvorane in novo opremo. Stara je bila že hudo načeta. V letu 1980 so z deli pričeli. Novo opremljena dvorana je bila predstavljena ob pričetku kulturnega tedna leta 1981. Tedaj so nabavili tudi novo kino aparaturo, ki še danes deluje. Bil je tudi dosežen

sporazum z Zgornjesavinjsko zadrugo o izpraznitvi skladišč v stavbi, ki naj bi bila postopna. Dela so potekala s polno paro, tako je bila otvoritev novih spodnjih prostorov že ob občinskem prazniku, leta 1981. Knjižnica je tako dobila nove, sodobno urejene prostore, dobili pa smo tudi galerijske prostore v kletnem delu doma.

S kmetijsko zadrugo je bil sklenjen sporazum oziroma pogodba o odstopu prostorov, ki so jih pred tem še uporabljali. Tudi zamenjava prostorov je bila opravljena in vnešena v pogodbo. Tako je kulturni dom v celoti prešel v last Prosvetnega društva Mozirje. Sklep sodišča o registraciji pogodbe je bil izdan 30.12.1983.

Knjižnica ni imela ustreznih prostorov za mladinski del dejavnosti. Zato so se lotili dozidave knjižničnih prostorov v letih 1989 - 1990, dokončno pa so bili urejeni tudi spodnji prostori za razstavno dejavnost.

Če pogledamo nazaj v čase prenove doma, moramo poudariti, da je vse narejeno bilo mogoče le ob skrajnem prizadevanju vodstva društva in gradbenih odborov, seveda pa tudi zaradi razumevanja Zgornjesavinjske kmetijske zadruge. Velja omeniti še posebej Ivko Lamut in Petra Širka, ki sta ves čas gradnje skrbela za njen reden potek in za gmotno plat pokrivanja stroškov. Tu bi lahko našteali še precejšnje število požrtvovalnih kulturnih delavcev, ki so s svojim delom pripomogli k uspešni prenovi kulturnega doma v Mozirju.

VODSTVA PROSVETNEGA DRUŠTVA SAVINJA V MOZIRJU

Žal nam pomanjkanje virov oziroma arhiva ne dovoljuje posredovati natančne podatke o vodilnih ljudeh mozirskega prosvetnega društva. Posebno opazna je vrzel za čas pred drugo svetovno vojno. Tako skušamo zapisati vsaj vodstva po letu 1945. Toda tudi tu je možna kakšna vrzela ali celo napaka.

Predsedniki društva so bili: Jože Ivanuša, Jože Brunšek, Franjo Steiner, starejši, Franc Breznik, Tatjana Radotič, Janez Robnik, Vladka Selič, Rezika Plaznik, Aleksander Videčnik, Stane Kranjc, Peter Širko, ki društvo še danes vodi.

Tajniki: Marija Muteč, Simona Vjestić, Anica Skornšek, ki to nalogo še sedaj opravlja.

Finančno poslovanje: Za kino sekcijo Jože Glušič, Franc Hriberšek, Peter Širko.

Finančno je spremljala društvo Verica Širko.

Po letu 1966 je prevzela finančno poslovanje za društvo in Kino Ivka Lamut, ki to delo opravlja še sedaj.

ODLIČJA IN PRIZNANJA

Zveza kulturnih organizacij občine Mozirje je leta 1978 uvedla zlate plakete kot odličja prizadevnim kulturnim delavcem v Zgornji Savinjski dolini. Iz Mozirskega prosvetnega društva so jih prejeli:

V letu 1978: Štefan Skornšek in Terezija Kokšinc

leta 1979: Helena Deleja in Franjo Steiner starejši

leta 1980: Franjo Cesar, Linko Mrevlje in Anton Acman

leta 1981: Slavko Lekše, Rozika Lekše in Helena Kojc

leta 1982: Marija Mlakar in Mešani pevski zbor Enakost Mozirje

leta 1983: Danilo Mrevlje in Janez Oblak

leta 1984: Franc Pečnik in Ivan Slatinšek

leta 1985: Peter Širko in Anton Venek

leta 1986: Aleksander Videčnik in Ivka Lamut

leta 1987: Milica Zupan in Anton Plesec

leta 1988: Jure Repenšek

leta 1989: Albin Skornšek, Jože Punčuh in Franc Es

leta 1990: Anka Skornšek

leta 1991: Jože Vačovnik in Karel Pečnik

leta 1992: Štefan Marolt in Mira Kelemen

leta 1993: Alenka Žager in Franc Pečnik

leta 1994: Niko Mlakar

leta 1995: Roman Čretnik in Društvo Pust mozirski.



IGRA POD SVOBODNIM SONCEM 1978

POSEBNA ODLIČJA

Galusovo listino je prejel Anton Acman. Podelila jo je Zveza kulturnih organizacij Slovenije, ki je podelila še Odličje Svobode z zlatim listom. Prejeli so ga:

Peter Širko, Ivka Lamut in Aleksander Videčnik.

Zlati plaketi Mozirje sta ob jubileju 1996 prejela Moški pevski zbor PD Mozirje in Mešani pevski zbor Društva upokojencev Mozirje.

IVAN CESAR, režiser in scenarist



Rodil se je v Mozirju 1864 kot sin mozirskega kiparja in podobarja Andreja Cesarja. Učil se je te ugledne obrti pri svojem očetu in se pozneje došolal na Dunaju.

Kot zelo razgledan človek je v domačem kraju imel velik ugled. Bil je pobudnik ustanovitve Kmečke hranilnice in posojilnice in opozarjal na krepitev slovenske misli in omike, ker je ta bila v nevarnosti. Kot narodnjak je širil tudi dramsko kulturo v domačem kraju.

Od leta 1907 dalje je režiral številne igre.

Pripravljajl je scene in izdeloval kulise. Z veliko vnemo se je posvetil temu delu. Pripravil je oder za poletne predstave pod Bitenčevim kozolcem. Prostorov za javne prireditve v Mozirju je še vedno primanjkovalo. Ko so usposobili v Vasletovem hotelu Ilirija manjšo dvorano za prireditve, je Cesar naredil oder in kulise, pa tudi zaveso, ki jo je lepo poslikal. Pozneje je to dvorano prevzela Kampjutova gostilna. Tedaj so v tej dvorani prirejali poleg kulturnih tudi zabavne prireditve. Vsi so si prizadevali za ustreznije prostore, ki bi mogočili ogled večjemu številu gledalcev oziroma poslušalcev. Ivan Cesar je vseskozi deloval v tej smeri in bil pripravljen pomagati, kjer se je le dalo.

Z režijo je zaključil po prvi svetovni vojni. Umrl je v Mozirju leta 1936.

IVAN MREVLJE, režiser in igravec

Družina Mrevljetov izvira po prednikih iz Ogleja. Ivanov oče se je preselil na Miren pri Gorici, kjer se je izučil čevljarstva in delal v tamkajšnji čevljarski zadrugi, dokler ta ni prišla v poslovne težave. Moral se je prekvalificirati in ni se ustrašil trdega dela kot "kamnar" v kamnolomu.

Sin Ivan rojen 19. februarja 1882 se je izučil kamnoseške obrti in poslej delal kot kamnosek. Konec prve svetovne vojne so mnogi Slovenci bežali pred Italijani, tako tudi družina Ivana Mrevljeta, ki je pribežala v Mozirje. Tu si je Ivan ustvaril družino in se hitro vključil v društveno in družabno življenje kraja.



Ivana Mrevljeta se starejši ljudje spominjajo kot odličnega pevca, igralca, režiserja in glasbenika, saj je igral več instrumentov. Bil je tudi edini kamnosek v Zgornji Savinjski dolini. Rad je imel zborovsko petje, rad je igral na odru, še rajši pa je režiral, in to z uspehom. Postavil je na oder številne dobre predstave in v njih tudi občasno igral. Sploh je bil "stari" Mrevlje posebež in nemiren duh, kot ga opisuje njegov sin Ivo. Vedno je kaj izumljal, vedno poizkušal kakšne naprave, pa tudi v oblikovanju je bil spreten, kar je uporabljal v svoji stroki.

Sicer pa je slovel kot načitan človek, ki je za knjigo izdal poslednje novce. Takoj po prvi svetovni vojni ga že najdemo v skupinah, ki so igrale in prirejale razne recitale. Pozneje je prevzel režijo in se tudi v tem izkazal. Marsikateri od starejših Mozirjanov ve povedati, da je bil "gromovnik", imel je izreden glas in kadar je zapel kakšno v svojem basu, je bilo kaj slišati ... Ko je bil že v letih, je vedno dejal, da ni star, le dolgo je na svetu. Vesela narava ga ni izdala vse do 88. leta starosti, ko je 13. novembra v Mozirju umrl.

Tudi Ivan Mrevlje je bil eden tistih, ki so zaradi zavednosti in iz ljubezni do materinščine prizadevno delovali, kjer je šlo za slovensko pesem in besedo. Takega imajo ljudje v spominu, to pa je gotovo časten spomin.

VILKO PLATOVŠEK, režiser in igralec

Kot mlad študent je že režiral v Mozirju. Gotovo je bila njegova največja vloga Kristus v pasionski igri Naše odrešenje, ki so jo v Mozirju igrali 3. avgusta 1935 na župnijskem travniku ob kozolcu. Gre za zelo zahtevno delo, ki

terja poleg vsega še veliko zasedbo vlog. Ob glavni vlogi je bil Vilko Platovšek še režiser. Da je igra pritegnila, pove podatek, da so jo kar petkrat ponovili. Še danes pomnijo, da je bilo tiste čase na predstavah toliko ljudi, da so preplavili malo Mozirje.

Tudi Slehernik je pritegnil veliko pozornost. Spet je režiral Vilko Platovšek. Obe predstavi sta bili na planem in zato je bilo treba postaviti velik oder in zahtevno sceno.



Vilko Platovšek je sedaj upokojeni diplomirani pravnik in živi na Ljubnem. Njegovi doživeto pripovedovani spomini na čase iger v Mozirju so nekaj posebnega. Kot da je bilo enostavno, mirno pripoveduje, ko je s farovškimi konji kar 14 dni vozil deske za oder iz Nazarij. Uprava Marijingrada mu je bila v veliko pomoč, saj je za oder in sceno potreboval ogromno lesa. Prav nihče v Mozirju mu ni odrekel pomoči, če je za njo prosil. Tako so Mozirjani bili složni in ponosni na veliko delo, ki bo odigrano v domačem kraju.

Po domovih je hodil igralce učiti vlog oziroma igranja. Med njimi je bilo veliko kmetov, ki so tedaj imeli polne roke dela in niso mogli na pogoste vaje. Maskerja je dobil iz Ljubljane, od tam pa tudi obleke, saj Celje še ni imelo lastnega gledališča.

Ker je bilo potrebnih toliko igralcev, so nekateri igrali kar po tri vloge. Za Velikega duhovna je bil potrebna posebna izrazita osebnost. Take postave in izbranega govora, pa je bil le neki pater v frančiškanskem samostanu v Nazarjah. Platovšek je zaprosil gvardijana za dovoljenje, da sme pater nastopiti v pasionski igri, dovolil je. Res je frančiškan odlično uprizoril Velikega duhovna. Ni pa šlo brez zapletov. Pater se nikakor ni naučil vloge, zato je morala šepetalka čepeti za njegovim prestolom (Marija Remše je to bila) in mu kar preglasno sporočati besedilo, ki že tako ni bilo obsežno. Nastala je tudi tehnična težava pri križanju Kristusa. Kako naj visi pribit na križu, je bilo vprašanje. Pa se je domislil posebnih žeblicev, ki so imeli zelo podaljšano glavo, da se je lahko zanje držal. Seveda dolgo tudi tega ne bi zdržal. Pa se je kar dobro izteklo in gledalci niso prišli zagati do dna.

Bilo je že proti večeru, ko je tik pred predstavo Platovšek kot Kristus ponavljal vlogo za župnijskim travnikom.

Pa pride s hriba neka stara ženica in v mraku zagleda Kristusa; zelo se je prestrašila, saj očitno ni vedela, kaj se v trgu dogaja. Da ne bi mislila, kako jo je sreča obsijala, da je videla samega Kristusa, ji je Platovšek po zemeljsko razložil, da gre za igro in nič drugega.

Po toliko letih se Platovšek spominja, da pri sodelovanju ni bilo težav. Pri tem ni nič pomenila politična opredeljenost. Vsi, ki jih je prosil za sodelovanje, so to z veseljem storili. In, ko so zvečer kmetje odhajali s predstave, je bilo videti na poteh v strmine goreče bakle, s katerimi so si svetili. Tudi to je bilo nekaj nepozabnega.

O sebi pove Platovšek skromno le to, da se je že kot dijak zelo težko prebijal, saj od tretje gimnazije dalje ni dobil dinarja od doma, ker pač niso imeli. Kot maturanta je poznani Ljubenec poskrbel za njega in mu v Beogradu priskrbel zaposlitev kot vzgojitelj v zavodu za gluhonemo mladino. Trdo je bilo to delo, vendar mu je le omogočilo toliko zaslužka, da je ob napornem delu študiral na pravni fakulteti in tam leta 1940 tudi diplomiral.

Lahko bi rekli, da se je kot Kristus težko prebijal skozi življenje, sedaj na starost pa rad brska po spominih, ki mu ponujajo polno življenje človeka, izobraženca, ki je že v mladosti vedel, kje je njegovo mesto in kaj mu nalaga ljubezen do slovenskega jezika in naroda.

FRANJO CESAR, režiser in scenarist

Osrednja osebnost mozirskega dramskega delovanja je prav gotovo Franjo Cesar. Rodil se je 2. oktobra 1912 v Mozirju. Že njegov oče Ivan je veliko režiral in pripravljaj scene, pa tudi izdeloval kulise za gledališke predstave. Tako je mladi Franjo imel gledališko šolo kar v domači hiši. Oče ga je rad pritegnil h kulturnemu delu. To se je pozneje obilno obrestovalo. Franjo Cesar je bil rojen v Mozirju v hiši uglednih rezbarjev in podobarjev. Te obrti se je izučil pri svojem očetu. Kljub temu ga je oče poslal v Krekovo zadružno šolo v Ljubljano, ki jo je leta 1932 končal.

Bivanje v Ljubljani je izkoristil za zahajanje v dramske tečaje, ki so jih tedaj vodili ugledni dramski igralci. Tako si je mladi Cesar izostril smisel za gledališče in poglobil ljubezen do dramskega dela. Sam je nekoč zapisal, da je bil presrečen, ko

je leta 1926 smel na oder, igral je kovaškega vajenca v igri Divji lovec. Od tedaj dalje je bil na odru kot doma.



Leta 1933 se je vrnil iz vojske in se ves predal gledališču. Pod njegovo režijo je nastalo zavidljivo število iger in drugih kulturnih prireditev.

Sodeloval je povsod, kjer so ga potrebovali in se predajal kulturnemu delu v kraju. Ko je bil dograjen sedanji kulturni dom, je pripravil za otvoritev veličastno postavitev Miklove Zale. Pod njegovim vodstvom so igrali vse do okupacije, ki je prekinila sleherno slovensko delovanje.

Po končani drugi svetovni vojni je že avgusta 1945 oder spet oživel,

Franjo Cesar pa je postal prvi predsednik novoustanovljene Gledališke družine v Mozirju. Sam je zapisal, da je tedaj imel na voljo kar 70 sodelavcev. Leta 1949 so na republiškem tekmovanju z igro Miška Kranjca Pot do zločina dosegli zavidljiv uspeh v širšem merilu. Uspehi mozirskih dramskih ljubiteljev so se kar vrstili. To je velika zasluga Franja Cesarja, ki je nenehno razmišljal, kako bi gledalce prijetno presenetil. Ko so v Celju ustanovili poklicno gledališče, se je na razpis za odrskega mojstra prijavil tudi Franjo Cesar. Službo je dobil in leta 1950 pričel delati v Celju.

V Mozirju je njegovo delo nadaljeval Franjo Steiner st., ki je režiral do leta 1955.

Cesar je med tem postal v Celju tehnični vodja gledališča. To delo je opravljal vse do upokojitve in se leta 1975 vrnil v domači kraj. Tu je z nekaj zanesenjaki zbral okoli sebe mlade ljubitelje gledališke dejavnosti in nadaljeval prekinjeno plodno delo. Mladi so ga imeli radi, zato so mu tako številčno sledili. Toda tudi najmarljivejši človek opeša. Tako je Cesar po trudapolnem delu vse bolj bolehal in 24. 11. 1989 umrl.

Franjo Cesar je bil nasploh zanimiva osebnost. Sam je o sebi zapisal: "Počutim se precej nesrečen, ker mi ni dan dar govora, kljub temu da je moje načelo - manj govori, več delaj"!

Spet na drugem mestu je o sebi napisal še tole. "Pa po trgu radi govorijo, Cesar sploh ni zgovoren, če ga srečaš. Ko pa stopi na oder se mu jezik razveže." Res je, Franjo Cesar ni

bil kdove kako zgovoren. Vedno je preudarno govoril, toda pogovor z njim je bil doživetje, saj je imel bogate spomine na svoje delovanje in prav o kulturi ni bil nikoli redkobeseden.

Takšen je bil naš nepozabni gledališki navdušenec in zvest Mozirjan Franjo Cesar.

FRANJO STEINER, režiser in igralec

V Mozirje je prišel leta 1945. Doma je iz Zagorja ob Savi in se je že tam ukvarjal s kulturnim delovanjem. V Mozirju se je takoj vključil v dramsko skupino, pa tudi v pevski zbor. Ko je Franjo Cesar sprejel leta 1950 delo v celjskem gledališču, je za njim prevzel režijo v dramski skupini prosvetnega društva.



Danes se spominja tistih časov z veseljem in pripoveduje o skromnih pogojih tedanjega dramskega dela. Vaje so imeli sprva v Cesarjevi kuhinji. Cesar je imel navado, da je po vaji ponudil igralcem orehe ali pa jabolka. To je bilo prijateljsko vzdušje, zato ni manjkalo volje do igranja. Ko je Cesar odšel, so vadili kar v trgovini, ki je bila v hiši, kjer stanuje Steiner. Tako je bilo od leta 1950 vse do leta 1955, ko so začasno prenehali igrati. V tem času je Steiner režiral enajst dramskih del.

Franjo Steiner je skrbno prisluhnil željam gledalcev in se po njih tudi ravnal, kadar je izbiral novo igro.

Kar razumljivo je, da so ljudje radi gledali kaj veselega ali ljudskega, pa tudi nad spevoigrami so bili navdušeni. Spevoigre so predvajali ob spremljavi klavirja, včasih je igrala Mita Gologranc, pogosto pa tudi Štefan Skornšek. Prosvetno društvo je poskrbelo za zabavo ob raznih prireditvah; tako so na silvestrovanju večkrat peli kuplete in odigrali kak kratek skeč. Steiner je pred tem bil v službi v Preboldu, tam je pel v oktetu Fantje na vasi, ko pa so kaj igrali v dramskem odseku prosvetnega društva, je rad priskočil tudi kot igralec.

V Mozirju je bil zelo dejaven, ko so pripravljali dvorano kulturnega doma za kino. Tedaj je vodil gradbeni odbor, pozneje pa kot prvi tudi kinosekcijo pri prosvetnem društvu.

Nekoliko prizadet pripoveduje, kako prizadevno so pripravljali igro *Korenine* so globoke. Šlo je za zelo zahtevno odrsko delo. Celu obleke so že imeli, potem pa iz vsega ni bilo nič. Ostaja le spomin na dolge večere vaj in dela.

ŠTEFAN SKORNŠEK, zborovodja in igralec

Lahko bi rekli, da se je pri Skornšku uresničilo pravilo, da gre nadarjenost za glasbo iz roda v rod. Že njegov stari oče, ki se je na Sela priselil iz Skorna, je bil večč igranja harmonike, celo izdeloval jih je. Seveda so bili kar vsi pevci.



Štefan Skornšek se je rodil leta 1907 staršema, ki sta oba prepevala v zboru. Že kot mladenič je kazal veselje za glasbo, zato ga je oče poslal v celjsko orglarsko šolo. Tudi brat Anza je bil organist in se je izšolal v isti šoli. Že kot učenec orglarske šole je Skornšek rad sedel za orgle. Ko je leta 1925 prišel v Mozirje, je kmalu prevzel službo organista pri mozirski farni cerkvi.

Hkrati je vodil cerkveni pevski zbor, vendar je nastopal tudi na javnih prireditvah. Pozneje je zbor nastopal tudi v sestavu prosvetnega društva.

Štefan Skornšek si je z neutrudnim delom za zborovsko kulturo pridobil ugled tudi v strokovnih krogih, ob tem pa je nastopal še kot igralec v raznih igratih. Kadar so postavili na oder kakšno spevoigro in teh je bilo v Mozirju kar dosti, je Skornšek sedel za klavir in spremljal petje nastopajočih. Takoj po drugi svetovni vojni je svoje delo z vso vnemo nadaljeval. Spet je zbral pevce v zbor in na vseh javnih prireditvah so peli prav njegovi pevci. Do pozne starosti je orgljal v farni cerkvi in vodil zbor.

Za svoje nesebično delo na polju kulture je bil večkrat odlikovan. Podelili so mu tudi zlato plaketo Zveze kulturnih organizacij Mozirje. Res je tako, kot so ob njegovi smrti, leta 1992 mnogi dejali: Štefan Skornšek je živel za glasbo.

ANTON ACMAN, zborovodja

Med najbolj zaslužne za razvoj zborovskega petja v Mozirju sodi gotovo Anton Acman, doma iz Šmihela. Že dolga desetletja vodi zbora prosvetnega društva v Mozirju.



Najprej je prevzel novoustanovljeni moški zbor, ki je letos praznoval trideset let delovanja, nato pa je vodil še mešani pevski zbor. Bilo je že prenaporno, pa je mešani pevski zbor prepustil sinu, zborovodji Toniju Acmanu. Toda ni dolgo vodil le moški zbor. Upokojenci so želeli v okviru svojega društva imeti mešani zbor; seveda Anton Acman ni mogel odkloniti vodstva in tako spet vodi dva zbora.

Že pred zadnjo vojno je zaključil šolanje na orglarski šoli v Mariboru.

Ko se je vrnil v rodni Šmihel, je takoj pričel zbirati pevce okoli sebe, pa tudi v cerkvi je orglal. Zelo ga je pritegnilo delo na odrskih deskah, kar precej iger je režiral. Ko danes obuja spomine na tiste čase, rad poudari zanimanje Šmihelčanov za igre in koncerte. Domala vsaka kulturna prireditev je bila odlično obiskana. To je krepilo voljo do dela.

Njegovo delo je prekinil vpoklic v jugoslovansko vojsko. Kot vojak je bil zajet in poslan v nemško ujetništvo v Nemčijo. Od tam se mu je posrečilo pobegniti in se vrniti v domačo vas. Doma in v Šmihelu so tedaj bili vojaki (partizani) tehnične enote. Med njimi se bilo nekaj dobrih pevcev in že so stopili skupaj in kmalu zapeli. Prvič so nastopili pri polnočnici leta 1944 v šmihelski cerkvi. Ko je bilo vojne konec, je prevzel posle tajnika na krajevnem ljudskem odboru v Šmihelu. Kulturno delo pa ga je še naprej veselilo. Tako so

že leta 1946 pripravili v Šmihelu samostojni koncert mešanega pevskega zbora.

Po službeni dolžnosti je moral v Mozirje. Ko je delal na občini, so nameravali občinski uslužbenci ustanoviti pevski zbor. Do tega ni prišlo, so pa kmalu na pobudo Jožeta Brunška ustanovili zbor pri prosvetnem društvu Savinja v Mozirju. Acman je prevzel vodstvo tega moškega zbora. Že smo zapisali, da je pozneje prevzel še mešani pevski zbor. Vsekakor zanj pevovodstvo pomeni poseben napor, saj mora prihajati k vajam ob vsakem vremenu iz Šmihela, kjer stanuje. To počenja še danes, čeprav ni več najmlajši. Pesem pač združuje.

Anton Acman je za svoje delo prejel najvišje pevsko priznanje – Galusovo listino, podeljeno od Zveze kulturnih organizacij Slovenije. Tudi občinska ZKO mu je podelila zlato plaketo. Kot da bi ga petje ohranjalo, deluje mladostno kljub visokim letom. Želimo, da bodo mozirski zbori še dolgo prepevali pod njegovo taktirko!

NAŠA ŽELJA

S pričujočim zapisom smo si prizadevali prikazati kulturna dogajanja v Mozirju skozi dolga desetletja. Žal je tako, da vseh ljubiteljev, ki so žrtvovali svoj čas in še marsikaj, da bi ohranjali bogato izročilo prednamcev, ni uspelo navesti, ker pač za to ni podrobnih podatkov. Pa vendar, že zapisano nam jasno pove, da so v tem malem kraju ob Savinji ljudje naredili kar so le mogli za svojo omiko in narodno veljavo. V tem je nedvomno veličina njihovih prizadevanj. V življenju je nasploh tako, da se dogodki prepletajo, da njihova raven in količina nihata, da so obdobja, ko so uspehi slabši, drugič spet boljši. Tako je treba razumeti tudi krajša obdobja, ko je bil obseg kulturnega delovanja v Mozirju manj opazen. K temu moramo takoj dodati, da so včasih bile za molk ene ali druge dejavnosti krive tudi razumljive in utemeljene okoliščine. Kakorkoli že, Mozirje je v kulturnem pogledu plačalo svoj dolg in prav zaradi tega ostalo v najtežjih preizkušnjah zgodovinskih dogodkov "narodni trg", kot so s ponosom zapisali v času najhujšega preganjanja slovenske samobitnosti.

In kako naprej? Ob tako odločni in jasni poti prejšnjih rodov smemo zaupati mlademu rodu, da bo spet zvest domači besedi in pesmi, čeprav sedanji časi niso temu naklonjeni. Lahkomiselno namreč zapravljamo narodni ugled s poplavo tujega vpliva. Žal se marsikdaj počutimo "varni", češ, kdo nam pa kaj more, ko imamo svojo državo. Takšna gledanja so, milo rečeno, zelo naivna in izkušnje preteklosti nas učijo, da mora prav mali narod narediti veliko več za svoj obstoj, kot pa veliki, večdesetmilijonski narodi. Če k temu dodamo še zgodovinska dejstva, katerih vzroki in nameni ne pojenjujejo, potem se moramo iz zgodovine učiti in ji verjeti. Morda je sedanjost čas nekega varljivega udobja, ki nas pušča v zmotnem prepričanju, kako da imamo le prijatelje okoli nas, kako smo "mogočni", ker znamo govoriti tuje jezike in obožujemo tujo glasbo... Ob vsem tem pa pozabljamo, da se lahko prav na ta način prične potujčevanje. Podcenjevanje svojega izročila, lastne omike, je lahko najkrajša pot k prenehanju narodne biti. Kar pogledjmo, kako je bilo z našimi rojaki onstran meja!

Anton Aškerc je namenil Mozirju zelo globokoumne besede ob svojem odhodu iz krajine, ki jo je zelo ljubil.

Mogočno bodo stale naše planine le tedaj, če bomo tako ravnali tudi mi, ki živimo v okrilju njihove lepote.

Verjamemo, da bo vsestranska kulturna dejavnost spet vrlina rodu, ki je sedaj na vrsti, da izpolni izročilo dediščine svojih prednikov. Malodušnost ni na mestu. Potrebno bo stopiti v vrsto in nadaljevati delo, začeto pred stodvajsetimi leti. Nekoč je dejal naš rojak in znanstvenik dr. Jože Goričar: "Kulturno izročilo je dediščina, ki je ne smemo nikoli zapraviti." Da bi bilo tako, je naša velika želja.



VESELOIGRA TRIJE ANGELI 1977

VSEBINA

NAROD IN KULTURA	7
ŽIVLJENJE V MOZIRJU	14
PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	18
POGLED NAZAJ	19
PEVSKA DEJAVNOST	40
RECITACIJSKA SKUPINA	56
LUTKARSTVO	60
KNJIŽNIČARSTVO	60
RAZSTAVNA DEJAVNOST	64
KINO SEKCIJA	66
PRENOVE KULTURNEGA DOMA V MOZIRJU	68
VODSTVA PROSVETNEGA DRUŠTVA SAVINJA V MOZIRJU	72
ODLIČJA IN PRIZNANJA	73
POSEBNA ODLIČJA	74
IVAN CESAR, režiser in scenarist	75
IVAN MREVLJE, režiser in igralec	75
VILKO PLATOVŠEK, režiser in igralec	76
FRANJO CESAR, režiser in scenarist	78
FRANJO STEINER, režiser in igralec	80
ŠTEFAN SKORNŠEK, zborovodja in igralec	81
ANTON ACMAN, zborovodja	82
NAŠA ŽELJA	84

